

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ
(Bitlis Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep YURTTAŞ KUŞDOĞAN

Malatya-2019

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ
(Bitlis Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zeynep YURTTAŞ KUŞDOĞAN

Danışman: Prof. Dr. İlhan ERDEM

Malatya-2019

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Zeynep YURTTAŞ KUŞDOĞAN tarafından hazırlanan İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimiyle İlgili Öğretmen Görüşleri (Bitlis Örneği) başlıklı bu çalışma, 01.08.2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda Oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. İlhan ERDEM

Üye Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Bahar DOĞAN

O N A Y

...../...../2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. İlhan ERDEM danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimiyle İlgili Öğretmen Görüşleri (Bitlis Örneği)** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Zeynep YURTTAŞ KUŞDOĞAN

ÖNSÖZ

Toplumun kültürünü, tarihini yaşatan onu gelecek kuşaklara aktaran dildir. Ana dili eğitimi bir ülkenin eğitiminin temelini oluşturur. İyi bir ana dili eğitimi alan birey kendini iyi ifade eder, sosyalleşir, anlama ve anlatma becerilerini geliştirir. Diğer derslerin temelini de Türkçe dersleri oluşturur. Çünkü insan dil aracılığıyla düşünür, dil sayesinde anlar.

Dili güzel şekilde kullanmak dilin kurallarını öğrenmek ve bu kuralları uygulamakla gerçekleşir. Dili doğru kullanmanın yolları Türkçe derslerinde yürütülen dil bilgisi çalışmalarıyla öğretilir. Ülkemizde dil bilgisi eğitimi ilkokulda başlar ve uzun yıllar devam eder. Öğrenciler yıllarca dil bilgisi eğitimi görmelerine rağmen dil bilgisi konularını iyi bir şekilde öğrenemezler. Bu bağlamda dil bilgisi öğretim yöntemleri tartışmaya açık çeşitli sorunlar teşkil etmektedir.

Bu sorunların temelinde dil bilgisi öğretimini kural ezberletmek olarak gören anlayış yer almaktadır. Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte dil bilgisi konularının sezdirme yöntemiyle verilmesi amaçlanmıştır. Ancak uygulama konusunda başarılı olunduğunu söylemek pek mümkün değildir. Dil bilgisi öğretiminde dilin görev ve anlam elemanlarının işlevselliği üzerinde durulursa hedeflere daha iyi şekilde ulaşılabilir. Bu çalışma ilköğretim ikinci kademede görev yapan Türkçe öğretmenlerinin işlevsel dil bilgisi öğretimiyle ilgili görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlanmıştır.

Çalışma sürecinde emeği geçenlere teşekkür etmek isterim. Öncelikle lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca bana destek olan çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen örnek almaktan gurur duyduğum değerli tez danışmanım Prof. Dr. İlhan ERDEM' e teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma sürecinde fikirlerini paylaşan Dr. Öğretim Üyesi Bahar DOĞAN' a desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca hayatımın her alanında benden desteklerini esirgemeyen ve attığım her adımda yanımda olan annem Dilek YURTTAŞ, babam Osman YURTTAŞ ve kardeşim Kadir YURTTAŞ' a; hayatımın her alanında yanımda olup bana güç veren eşim Yavuzhan KUŞDOĞAN' a teşekkür ederim.

Zeynep YURTTAŞ KUŞDOĞAN

ÖZET

İŞLEVSEL DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ (Bitlis Örneği)

YURTTAŞ KUŞDOĞAN, Zeynep
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlhan ERDEM
Ağustos-2019, X+69 sayfa

Bu çalışma, dil bilgisi öğretiminin işlevsel olarak gerçekleştirilmesinin önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, ilköğretim ikinci kademede görev yapan Türkçe öğretmenlerinin işlevsel dil bilgisine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma, 2017 – 2018 Eğitim Öğretim yılında Bitlis ilindeki 139 ortaokulda görev yapan 230 Türkçe öğretmenini kapsamaktadır. Olay ve olguları betimlemek için anket kullanılmıştır. Anketler öğretmenlere çalıştıkları okullara giderek ulaştırılmıştır. 230 öğretmenden 172'sine ulaşılarak anket uygulanmıştır. Öğretmenler tarafından doldurulan anketten elde edilen verilerin SPSS 20 programına işlenmesi sonucu elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve sonuçlar yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzde (%), frekans (f) analizi, t-test, ANOVA kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda Öğretmenlerin dil bilgisi öğretimi, işlevsel dil bilgisi öğretimi ve bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine dair görüşleri genel olarak aynı doğrultudadır. Öğretmenlerin çoğu dil bilgisi öğretiminin ayrı bir ders saatinde yapılmasına karşı çıkmakta, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere çoğunlukla katılmaktadır. Cinsiyet ve görev yeri değişkeninin öğretmen görüşleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Mezuniyet ve mesleki deneyim değişkenleri açısından bazı ifadeler verilen yanıtlar arasında farklılaşma görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretimi, Dil Bilgisi Öğretimi, İşlevsel Dil Bilgisi, Öğretmen Görüşleri.

ABSTRACT

TEACHER VIEWS ON FUNCTIONAL GRAMMAR TEACHING

(Sample of Bitlis)

YURTTAŞ KUŞDOĞAN, Zeynep
M.S., Inonu University, Institute of Educational Sciences
Turkish Education

Advisor: Professor Doctor İlhan ERDEM
August - 2019, XIV+69 pages

This study aims to demonstrate the importance of functional realization of grammar. The study prepared to identify the views of Turkish teachers who study at the secondary school on functional grammar. The research includes 230 Turkish teachers who study at 139 secondary school in the province of Bitlis in 2017-2018 academic year . Questionnaire was used to describe events and facts. Questionnaires reached Turkish teachers by going to the schools where they work. Data from questionnaires filled by teachers entered Statistical Package For Social Sciences (SPSS) program then according to the data, results were presented in tables and results were interpreted. Percent(%) ,frequency(F) analysis, t-test and Anova(one-way analysis of variance) was used in the evaluation of obtained data .

As a result of research teachers' views on the teaching method of language teaching, functional language teaching and some language teaching topics are generally in the same direction. Most of the teachers oppose language teaching at a separate course time, participate in the proposals presented to solve the problems of grammar teaching. It was found that the gender and place of duty variable had no significant effect on teacher's opinions. There has been a differentiation between responses to some statements in terms of graduation and work experience variables.

.

Keywords: Turkish teaching, Grammar teaching, Functional teaching, Teacher views.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ONUR SÖZÜ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ANAHTAR KELİMELEER.....	iv
ABSTRACT.....	v
KEY WORDS.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	x
 BİRİNCİ BÖLÜM.....	 1
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Tanımlar.....	6
 İKİNCİ BÖLÜM.....	 8
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Dil.....	8
2.2. Ana Dili ve Öğretimi.....	10
2.3. Dil Bilgisi.....	12
2.4. Dil Bilgisi Öğretimi.....	13
2.4.1. Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi.....	15
2.5. İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi.....	17
2.6. İlgili Araştırmalar.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	27
3. YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	27
3.2. Evren ve Örneklem.....	27
3.3. Veri Toplama Aracı.....	28
3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	29
3.5. Verilerin Analizi.....	29
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	30
4. BULGU VE YORUMLAR.....	30
4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar.....	30
4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar.....	32
4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar.....	34
4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar.....	35
4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar.....	36
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	52
5.1. SONUÇLAR.....	52
5.2. ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	60
Ek 1: Uygulama Yapılan Okullar Listesi.....	60
Ek 2: Araştırma İzin Onayı.....	65
Ek 3: Türkçe Öğretmenlerinin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüşlerini Değerlendirme Anketi.....	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	27
Tablo 2. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Mezuniyete Göre Dağılımı.....	27
Tablo 3. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Mesleki Deneyime Göre Dağılımı.....	28
Tablo 4. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Görev Yeri Göre Dağılımı.....	28
Tablo 5. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı.....	30
Tablo 6. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı.....	32
Tablo 7. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı.....	34
Tablo 8. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumlarına Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı.....	36
Tablo 9. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	37
Tablo 10. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	38
Tablo 11. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	39
Tablo 12. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	39
Tablo 13. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	40
Tablo 14. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	41
Tablo 15. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	42
Tablo 16. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	43
Tablo 17. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	44
Tablo 18. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	45
Tablo 19. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	46
Tablo 20. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	47
Tablo 21. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	48

Tablo 22. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	49
Tablo 23. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	50
Tablo 24. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları.....	51

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

vd.: ve diğçerleri

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde “Problem Durumu”, “Problem Cümlesi” ve “Alt Problemler”, “Araştırmanın Önemi”, “Sınırlılıklar”, “Tanımlar” ve bu çalışmanın konusu ile ilgili yapılmış “İlgili Araştırmalar” a yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Dil bilgisi, nasıl öğretilceği konusunda tartışmaların sürdüğü bir alandır. Bu konuda farklı görüşler yer almaktadır. Dil bilgisi öğretimi sayısız araştırmaya konu olmuştur ve bu araştırmaların sayısı sürekli artmaktadır.

Günümüzde üzerinde en çok tartışılan problemlerden biri, ana dili öğretiminde kullanılacak yollardır. Türkçe öğretimin değişik aşamalarında birbirini bütünleyen biçimde hangi yollarla daha başarılı öğretilbileceği cevap bekleyen bir sorudur. Öte yandan araştırılıp uygulamalarla sınanıp çözülmesi gereken bir sorundur. Sorunun diğer bir önemli yönü de öğrencilere öğretimin amaçlarına yönelik davranışlar kazandırmakla görevli öğretmenlerin, uygulamalarla sınanıp geliştirilen sonuçları paylaşabilmesi, uygulamaya sokabilmesi, daha başarılı bir öğretimi gerçekleştirdiğini görebilmesidir. Bu yaklaşım, öğretimde verimsizlik nedeni olarak görülen geleneksel öğretim uygulamalarında yenilikler, değişiklikler yapmayı veya yeni öğretme-öğrenme modellerini kullanmayı gerekli hâle getirmektedir (Sever, 2000: 28).

Dilâçar (1971: 123), dil bilgisinin eğitimde, kültürde, ana dilinin ve milliyetçiliğin korunmasında önemli bir rol üstlendiğini savunur. Ana dilin, o dili konuşan bireylerin dil bilincini belirttiğini ve bireyde, çocukluk çağından itibaren bir dil duygusu da yarattığını söyler. Her ana dilinde, şimdiyi geçmişe, geleneklere ve kültüre bağlayan gizemli bir güç vardır. Her dilin kendi içerisinde düzeni, işleyiş mekanizması, bir düşünüş ve anlatış kalıbı vardır. Ana dili, toplum olma bilincini yansıtan, dünya görüşünü kalıplayan ulusal bir varlık, dil bilgisi de eğitimde bu varlığın en güçlü ve güvenilir koruyucusudur. Eğitimi iyi bir ana dili eğitiminden ana dili eğitimini de dil bilgisi eğitiminden ayrı düşünmek imkânsızdır.

Bir dilin seslerini, sözcük yapılarını, sözcük anlamlarını, sözcük kökenlerini, tümce kuruluşlarını ve bütün bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilime dil bilgisi denir. Dil bilgisi doğru konuşmanın ve doğru yazmanın bilimsel yolunu öğretir. Dil bilgisi konuşma

ve yazma ile uğraştığı için, onun konusu hem ağız ve kulak dili hem de yazı, yani kalem ve göz dilidir (Ediskun, 1988). Dilin bütün kullanıcıları açısından dil bilgisinin önemi kaçınılmazdır.

Toplum açısından önemi göz ardı edilemeyen dil eğitiminin küçük yaşlarda başlayan ve bireyin hayatının önemli bir bölümünü kapsayan öğrenim yıllarında güçlü bir eğitimle gerçekleştirilmesi toplum ve birey açısından önem teşkil etmektedir. Dil eğitiminin bel kemiğini dil bilgisi öğretimi oluşturmaktadır.

Öğretmenlerimizin büyük bir çoğunluğu dil bilgisini kendilerine öğretildiği biçimde veya kitaplarda gösterildiği gibi öğretmektedir ve çağdaş kuramlardan habersizdir (Aydın, 1999). Programlar sürekli güncellense de okullarda dil bilgisi öğretimi davranışçı yöntemlerle yapılmaktadır. Bu durum öğrenciyi pasif alıcı konumuna düşürmekte, bilgiler öğrenci seviyesine göre soyut kalmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin, ana dili öğreniminde ne denli faydaya sahip olduğu göz önüne alınarak, yeni yaklaşımlar eğitim ortamlarına uyarlanmalıdır.

Thomas Briggs, araştırmasında dil bilgisinin bireylere zihin disiplini kazandırdığı sonucuna varmıştır. Dil bilgisi öğretimi; kişilere dilin kullanım gücünü, sınırlarını, yapısını, koşullarını ortaya çıkarma yeteneği kazandırır. Dil bilgisi öğretimi aracılığıyla öğrenciye bu kazanımlar kazandırılmaya çalışılır. Bütün bunlar sayesinde birey, ana dilini bilinçli, seviyeli, özenli kullanabilir.

Dil bilgisi, ayrı bir ders olarak değil okuma-anlama işi ile birlikte yürütülmelidir. Bu dersle ilgili çalışmalar öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma, yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır (Kavcar vd Tarihsiz:80). Öğretmenlerde bu algı oluşturulmadığı takdirde dil bilgisi öğretiminin verimliliğinden söz edilemez.

Öğretim programlarında davranışçı yaklaşım yerini yapılandırıcı yaklaşıma bırakmıştır. Yapılandırıcı yaklaşım öğrencinin dili anlayarak kullanmasını ve beceri geliştirmesini amaçlamaktadır. Davranışçı yaklaşımın kural ezberletmeye yönelik uygulamaları yapılandırıcı yaklaşımla terk edilerek öğrenci merkezli bir dil bilgisi öğretimi benimsenmektedir. Dil bilgisi öğretiminin dil becerilerini geliştirme bir yolu olarak düşünerek yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretiminde bir gelişme sağlanabilir. Dil bilgisi öğretimi yapılırken sezdirme yönteminin benimsenip uygulanması ve etkinliklerle zenginleştirilmesi amaçlar arasında yer almaktadır (Güneş, 2013).

Dil bilgisi, bilgiden öte beceriye dayalı olmalıdır. Dil bilgisi eğitiminin amacı, dilin doğru, güzel ve etkili bir şekilde kullanılmasıdır. Yazılı ve sözlü anlatımın istenen seviyeye gelebilmesi için dil bilgisi öğretiminin uygulamalı şekilde yapılması gerekmektedir. Bunu sağlamak için ana dili eğitimi veren öğretmenlerin bu konuda yetkin kişiler olması gerekir. Ana dili eğitimi veren kişiler eğitim alan kişilerin örnek alacağı, o kişilere dil bilincini aşılacak nitelikte olmalıdır. Öğretmenlerin nitelikleri öğrencileri doğrudan etkilemektedir.

İlköğretim okulunda, Türkçe dersleriyle öğrencilerin konuşma, yazma, okuma ve dinleme yönlerinden gelişim göstermeleri ve gerekli becerileri kazanmaları istenildiğinden dil bilgisi öğretimi kendi başına bir amaç değil, ancak amaca varabilmek için yararlanılacak dille ilgili bir çalışma alanıdır. Çocuk okula başlayıncaya kadar dili kullanmayı öğrenebilmektedir. Dil bilgisinin bu aşamadaki yardımı, çocuğun farkında olmadan kullandığı birtakım kuralları sezmesi yoluyla dili kullanmada güven kazanması; konuşma, yazma sırasında kendi kendisini kontrol imkânını kazanması şeklinde kullanma ile ilgili alışkanlıklar, beceriler kazandırmada önemlidir (Öz, 2001).

Dil bilgisi öğretiminin amacı insanda doğuştan var olan yeteneği, kişiyi etkin kılarak etkinlikler yoluyla geliştirmektir. Kişi bu aşamada ne kadar etkin olursa dil becerileri o kadar gelişir.

Aydın (1999: 81), dil bilgisi öğretimindeki yetersizliklerin geleneksel dil bilgisi anlayışından kaynaklandığının altını çizerek öğretmenlerin de dil bilgisini kendilerine öğretildiği ya da kitaplarda belirtildiği biçimde öğrettiklerini savunmaktadır. Öğretmenlerin yeni gelişmelerden habersiz olması, öğretmen yetiştirme programlarında dil bilimini temel alan derslerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Dil bilgisi öğretiminde ihtiyaçlar kadar dilin sistematığı ve işlevselliği de önemlidir. Dil, bir sistemli bir bütündür. Bu sistemde görevli pek çok unsur vardır. Dil bilgisi bu unsurların bir araya geliş şeklini düzenler ve bunların bir sistem dâhilinde anlamlı birer birim hâline gelmesini sağlar. Dil bilgisi, dildeki bu sistemliliği ortaya koymayı hedefler. Dildeki bu sistemin farkına varmak, iyi bir dil bilgisi öğretimi ile mümkündür (Erdem, 2019). İşlevsel dil bilgisinden dil bilgisi öğretimini etkili ve verimli bir düzeye getirme konusunda faydalanılabilir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırma, ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan Türkçe öğretmenlerinin işlevsel dil bilgisi öğretimiyle ilgili görüşlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın alt problemlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?
2. İşlevsel dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?
3. Öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları nasıldır?
5. Öğretmenlerin cinsiyeti, mezuniyet durumu, meslekî deneyimi ve görev yeri değişkenlerinin dil bilgisi öğretimi, işlevsel dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi konularının öğretilme yöntemleri, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, yaşadığı toplumla bütünleşip kendini toplumun bir parçası olarak görmesi, diğer insanlarla etkili iletişim kurması ve paylaşım içerisinde olması dilini doğru ve güzel kullanmasıyla ilişkilidir.

Dil edinimi okul öncesinde çocuğun ailesi ve yakın çevresiyle etkileşimiyle başlar. Ancak dilin doğru ve etkin kullanımıyla okuma ve yazma becerilerinin gelişimi okulda ya da başka bir eğitim öğretim kurumunda sistemli bir çalışmayı gerektirebilir, bu durum da dil eğitimi önemli hâle getirir (Alyılmaz, 2010).

Dil her insanın doğuştan sahip olduğu bir yetenektir. Ancak her insan bu yeteneği etkili bir şekilde kullanamaz. Okullarda verilen eğitimin temel amaçlarından biri de dilini etkili, güzel kullanabilen bireyler yetiştirmektir. Dilimizin dünya dilleri arasında yer alması, yabancı dillerin etkisinden korunması ve zenginleştirilmesi bu bireyler sayesinde gerçekleşecektir.

Dil öğrenimi insanları hayatın çeşitli durumlarına hazırladığı gibi onlara yeni davranışlar kazandırır. Söz gelimi insanların birbirlerine emir vermeleri, sevgi ve kızılgınlıklarını söylemeleri, dostluklar ve bu duyguyu anlatma biçimleri de öğrenilen dilin

gereği olarak ortaya çıkmaktadır (Gündüz, 2005). Dili kullanabilme derecesi ve dil kurallarına hâkimiyet duygu ve davranışlarımızı dışı vuruşumuza da yansır. Dil konudaki başarımız insan ilişkilerimizi de o derece başarılı kılar. Dil bilgisini bir dilin kullanma kılavuzuna benzetebiliriz. Bu kılavuza ne kadar hâkim olursak dili kullanma konusunda o derece başarılı oluruz.

Dil bilgisi; bir dilin okuma, yazma, dinleme/izleme, konuşma öğrenme alanlarını destekleyen kuralların bütünüdür. Öğrenci açısından dilimizin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak büyük öneme sahiptir. Fakat bundan daha önemlisi de bu kuralların okuma, yazma, dinleme/izleme, konuşmayla ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır (Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu 2006).

Ülkemizde dil bilgisi öğretimi yaygın olarak geleneksel (klasik) yöntem ve tekniklerle yürütülmektedir. Dil bilgisi dersleri de, bu derslerde okutulan kitaplar da geleneksel anlayışla yürütülen dersler, yazılan kitaplardır. Türkiye'deki dil bilgisi öğretimi kapsamında dil bilimi içerisindeki konuların birçoğuna verilmemekte, başta ilköğretimde eski-yeni, klâsik-geleneksel bakış ve yorum farklılıkları ile karşılaşmakta; buna bağlı olarak da dil bilgisi öğretimine zarar verilmektedir (Sağır, 2002: 27).

Ülkemizde öğrenciler ana dillerini okulda aldıkları yıllar süren eğitime rağmen doğru kullanamamaktadırlar. Ortaokul öğrencileri kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade edememektedirler. Durum böyle olunca lise ve üniversite yıllarında da aynı sorun devam etmektedir. Dil yanlışları dilde yozlaşmayı ve bozulmayı beraberinde getirmektedir. Uzun yıllar süren dil eğitimi, dil bilgisi öğretimi faydalı olamıyorsa uygulanan yöntemlerin, öğretim programlarının gözden geçirilmesi ve yanlışlıkların giderilmesi gerekmektedir.

Chomsky, insan beyninin dili kullanma yeteneğiyle yaratıldığını belirtir. Her insanda yaratılış olarak dil yeteneği mevcuttur. Dil, bir kabiliyet işidir. Dil tekrarlarla pekişen bir alışkanlıktır. Dili geliştirmek dilin kullanımıyla sağlanır.

Dil bir sanattır. Dili kullanma gücü ve becerisi ile dil bilgisi kapsamında ele alınış şekli ona sanat olma özelliği kazandırır. Dilin bir sanata dönüşmesi için usta ellerde işlenmesi gerekir (Erdem, 2019). Dili sanata dönüştüren bireyler yetiştirme hususunda Türkçe öğretmenlerine önemli bir görev düşmektedir.

Dil bilgisi öğretimi konusunda düşülen yanlışlar devam etmekte geleneksel yöntemler tam öğrenmenin gerçekleşmesini önlemektedir. Dil bilgisi öğretiminde işlevselliğin ön plana alınarak öğrenci merkezli bir eğitim yapılması bu sorunların giderilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, Türkçe derslerinin uygulayıcısı olan öğretmenlerin dil bilgisinin işlevsel olarak öğretimi hususundaki görüşlerini inceleyerek bir sonuca ulaşmayı amaçlamakta olup işlevsel dil bilgisi öğretiminin, öğrencilerin dil birimlerinin görevlerini kavrayarak anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerini ve öğrenme sürecinin merkezinde yer almalarını sağlayan yönünün eğitim-öğretim ortamlarına yansıtılmasını hedeflemektedir. Böylelikle dil bilgisi öğretimi somut ve hayata uygulanabilir bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2017-2018 eğitim - öğretim yılında Bitlis ilinde ve altı ilçesinde yer alan ilköğretim okullarının ikinci kademelerinde görev yapan Türkçe Öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır.
2. Araştırmada ulaşılan ve değerlendirilen veriler, öğretmenler tarafından doldurulan anketten elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin anketi gerçek görüşlerini yansıtacak şekilde, içtenlikle değerlendirdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Dil: Dil, sistematik olarak üretilen bir simgeler düzeni vasıtasıyla düşünce, duygu ve isteklerin iletilmesinde kullanılan, içgüdüsel olmayan, yalnızca insanlara özgü bir yöntemdir. İnsan dili, içgüdüsel olmayıp, ses organlarında üretilmiş işitmeye dayalı simgelerdir (Sapir, 1999: 53).

Ana Dili: Ana dili, başta aileden ve bireyin yakın çevresinden daha sonra da ilişki içerisinde bulunulan çevreden öğrenilen, bireylerin bilinçaltına inen ve toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 2000: 81).

Dil Bilgisi: Bir dilin ses, biçim ve cümle yapılarını inceleyip o dilin kurallarını saptayan bilim dalıdır (Türkçe Sözlük, 2005: 529).

İşlevsel Dil Bilgisi: Bir dilin görev ve anlam unsurlarının belirli bir metin parçası içerisinde kullanımını, niçin seçildiklerini ve hangi işlevleri yerine getirdiğini tespit etmeye çalışan alandır (İşcan, 2007: 253).

Yöntem: Bir amaca ulaşmak amacıyla tutulan, izlenen yol, usul, sistem, metot (Türkçe Sözlük, 2005: 1548).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil

Dilin tanımlarını incelendiğinde geçmişten günümüze kadar birçok tanımın yapıldığını görmekteyiz. Çeşitli kaynaklarda dil tanımları şu şekildedir:

- İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine ait kuralları olan ve ancak bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş sosyal bir müessese (Ergin, 1972: 1).
- İnsanların duygu, düşünce ve gözlemlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları bir sistemdir (Güneş, 2014: 22)
- İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek amacıyla kelimelerle ya da işaretlerle yaptıkları anlaşma (TDK, 2005).

Dilin herkesçe bilinen en temel işlevi insanların anlaşmasını sağlayan bir araç olmasıdır. İnsan kendini en açık şekilde dille ifade edebilir. Karşısındakinin düşüncelerini en iyi dil aracılığıyla anlar. “Dil insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları sesli bir işaretler sistemidir. Elle, başla, gözle, kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizi anlatırız. Ancak en mükemmel anlatma (expression) aracımız dilimizdir.” (Banguoğlu, 2004: 9)

Duygularımızı, düşüncelerimizi dil aracılığıyla anlatır, geçmiş ile gelecek arasındaki iletişim köprüsünü dil aracılığıyla kurarız. Yüzlerce yıl önce yaşamış bilgiler, düşüncelerini bize dil ile ulaştırır, bizler de düşüncelerimizi yüzyıllar sonrasına dil ile ulaştırırız (Hengirmen, 2002).

Dil tanımları incelendiğinde dilin iletişim yönü üzerinde çokça durulduğu ve dilin iletişim sağlayıcı en etkili araç olarak görüldüğü gözlenmektedir. İletişim en genel tanımıyla duygu, düşünce ve hayallerin çeşitli yollarla aktarılmasıdır. İletişim insan hayatının her alanında vardır ve toplumsal hayatın düzenli olarak işlemlerini sağlamaktadır. Bu bağlamda dil de en önemli iletişim sağlayıcısıdır.

Dil toplumun bireyleri arasındaki uzlaşmadan doğmuştur. “Dil, sadece dil yetisinin toplumsal bir ürünü değil, aynı zamanda bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir uzlaşmalar bütünüdür.” (Saussure, 2001: 37).

Aksoy (1975: 11), dilin insanların düşünürlüğünden ortaya çıktığını ve ardından da bu düşüncelerin yaratıcısı olduğunu savunarak bilgi, öğrenim ve başkalarına ait

fikirleri dil aracılığıyla elde ettiğimizi; kendi fikirlerimizin de kafamızın içinde çalışmakta olan dilin sayesinde oluşup olgunlaştığını belirtir. Sürekli olarak düşünce dili, dil de düşünceyi doğurur, ilerletir. İnsanı diğer varlıklarda ayıran onu insan yapan en önemli özellik düşünmedir. İnsan düşünerek ve üreterek dünyaya yön verir.

Dil, düşünmenin ürünüdür. Kelimeler sistemli bir düşünmenin sonucunda oluşmuştur. Kelimeler bir araya gelerek cümleleri, cümleler metinleri oluşturmuştur. Dil öğretimi yapılırken öğrencilerde düşünme ve mantık kurma yeteneği de geliştirilir. Dil öğretimi diğer alanlarla yakından ilişkilidir.

Dil, sistemli olarak üretilen bir simgeler düzeni vasıtasıyla duygu, düşünce ve isteklerin iletilmesinde kullanılan, içgüdüsel olmayan, sadece insana özgü bir yöntemdir. İnsan dili, içgüdüsel değil, ses organlarında üretilmiş işitmeye dayalı simgelerdir (Sapir, 1999: 53).

Kendini sözlü olarak ifade etme yani konuşma yeteneği insandan insana değişir. Kimi insanlar bu yetenekleriyle insanları adeta büyülerken kimi insanlar kendini sözlü olarak ifade edemezler. Dil, insanın en önemli özelliklerindendir. Dil, insanın dünyadaki yerini ve saygınlığını belirler.

Dil içgüdüsel olmamakla birlikte insanın doğasında olan bir yetidir. İnsanlar sağlıklı iletişimi dil sayesinde sağlarlar. Dil sayesinde bir toplum hâline gelir, millî bir benliğe sahip olurlar. Dil, toplumların geleceğine yön veren bir kültür taşıyıcısıdır. Toplum dili zenginleştirir; dil toplumun kültürünü, birikimlerini gelecek kuşaklara aktarır.

Dil, o dili kullanan toplumun özelliklerini, yaşayışını, yapısını yansıtır. Bir toplumun dilinin zenginliği, düzeni, kelime yapıları o toplumun kültürel zenginliğinin göstergesidir.

Dil, sadece günümüzle ilişkiyi kuran bir etmen değildir. Aynı zamanda geçmişle olan ilişkimizi de belirleyen temel unsudur. Kültürün aktarımını, devamını sağlayan unsurların başında dil gelir. Eski Türkçe metinlerden günümüz Türkçesine uzanan yolda gerçekleşen değişiklikleri bizlere en başta dil göstermektedir. Kültürde, dilde gerçekleşen değişimleri biz daha çok dil göstergelerinden anlıyoruz (Erdem, 2007: 2).

Aksan' a (2000: 11) göre dil çok yönlü, farklı yönlerden bakınca başka başka özellikleri ortaya çıkan, bazı sırlarını günümüzde de çözemediğimiz büyümlü bir varlıktır. İnsan, toplum, sanat, bilim gibi bütün alanlarla ilgisi bulunan ve aynı zamanda onları ortaya çıkaran bir kurumdur.

Dil, pek çok incelemeye konu olmuş ve üzerine söylenecek çok söz, hakkında yapılacak çok sayıda araştırma olan dipsiz bir kuyudur. Dil öğretimi öğrencilerin yaşadığı kültürü öğrenmelerini, geçmişlerine ve kültürlerine değer vermelerini sağlayacağından dil öğretimi aslında kültürün de öğretimidir.

2.2. Ana Dili ve Öğretimi

Ana dili, ilk olarak anne ve çevreden ilerleyen zamanlarda da ilişki kurulan ortamlarda öğrenilen, insanın bilinçaltına işleyen ve bireyleri yaşadıkları topluma bağlayan dildir. İnsan kendini en kolay ve en rahat şekilde ana diliyle ifade eder. Duygu, düşüncelerini en iyi ana diliyle anlatır.

Ana dilini çocuk içinde yaşadığı ailede öğrenmeye başlar ve bu öğrenme yakın çevrede devam eder. Okul döneminde bu öğrenme sistemli bir hâl alır. Ana dilini iyi bir şekilde öğrenen ve kullanan bireylerin iletişim becerileri ve kendilerini ifade edebilme yetenekleri yüksektir.

Her toplum, dil gelişimini kendi varlığı içinde tamamlamakta ve kimliğinin yansıtıcısı olan dilini ana dili olarak adlandırmaktadır. Çocukluktan ölümüne kadar teneffüs ettiği hava gibi insan hayatının her anında yer alan dil, hayatın kendisi kadar canlı ve karmaşıktır (Kaplan, 1987:194).

Dil bir iletişim aracı olarak, insanın geçmişten beri toplumsallaşma aşamasında kullandığı bir vasıta. Toplumsal ve kişisel gelişim sürecinde dilin önemi yadsınamaz. Dil ve dilin yapısıyla ilgili birçok bilimsel çalışma yapılmış ve sonuç olarak dilbilim ortaya çıkmıştır. Dilbilimin gelişimi bu çalışmalar sayesinde olmuştur. Ana dili eğitimi de bilimsel bir yaklaşımla incelenmesi üzerinde kafa yorulması gereken önemli bir süreçtir. Bu açıdan Türkçe eğitiminin bilimsel yaklaşımlarla ele alınması ve incelenmesi gerekir. Dilin düşünceyle ilişkisini iyi anlayan Avrupa ve dünya çapındaki çalışmalarda ana dili, dil eğitimi, iletişim gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. (Sinan, 2006).

Anlama ve anlatma ana dili öğretiminin temel boyutlarıdır. Dinleme ve okuma becerileri anlama; konuşma ve yazma becerileri anlatma becerileridir. Ana dili öğretimiyle anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesi, dinleme ve okuma alışkanlıklarının kazandırılması, kişinin söz varlığının geliştirilmesi, dil bilgisi kurallarının öğretilmesi ve kullanılması, dil sevgisinin bireylere kazandırılması

amaçlanmaktadır. Ana dili öğretimiyle bireyler dil bilinci kazanırlar (Kavcar vd. Tarihsiz).

Göğüş (1988), için ana dili eğitiminin amaçları şu şekildedir:

Dilin kurallarını öğrenmek, kelime hazinesini zenginleştirmek, okuduğunu ve dinlediğini anlayıp duygu ve düşüncesini anlatabilmek, edebiyattan zevk almak, dil ve edebiyat aracılığıyla millî kültürünü ve insanlık kültürünü tanımak amaçları, bütün çağdaş toplumlarda ortaktır.

Ana dili öğretiminin temel amacı bireylere kendilerine yetebilecek kadar dil öğretmek değildir. Birey yakın çevresinden ve toplumdan kendini ifade edebilecek kadar dili zaten öğrenmektedir. Ana dili öğretiminde o dilin açık, akıcı ve anlaşılır biçimde kullanılabilmesi; doğru öğrenilmesi ve dil yanlışlarının giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu da toplum içerisinde yaşarken değil eğitim öğretim sürecinde kazanılabilir.

Dil eğitiminin temel amacı, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmektir. Dille ilgili iletişimin bir yönünü anlama, öteki yönünü anlatma oluşturur. Bu nedenle bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde, dil eğitime, özellikle ve öncelikle ana dili eğitime büyük önem verilmektedir. Çünkü dil, kültürün temel ögesidir ve insanları toplum içinde birbirine yaklaştıran en güçlü araçtır. (Kavcar, 1998, s. 12”den akt. Özbay, 2006, s. 136).

Teknolojinin hızla ilerlediği günümüzde birçok dil yozlaşmakta ve bozulmaktadır. Dil bir toplumun temeli olduğuna göre o dilin kullanıcıları tarafından korunup geliştirilmelidir. Bu da ancak etkili bir ana dili öğretimiyle mümkündür.

Ortak bir ana dili eğitimi alt yapısı sağlam nesillerin yetişmesini sağlar ve toplumu güçlü kılar. İyi ana dili eğitimi almış bireyler toplum olma bilinci taşırlar. Ana dili dersleri millî ve demokratik değerlerin benimsediği bir süreci oluşturur (Yalçın, 2002: 29).

Ana dili eğitimi millî şuuru, ulus bilincini kazandırması açısından önemlidir. Çünkü toplumlar dil sayesinde millî benliklerini korurlar. Milleti millet yapan en önemli özellik konuştukları dildir. Dilini kaybeden toplumlar tarih sahnesinden silinmeye mahkûm olmuşlardır.

Dili doğru kullanımını dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabilir. Başarılı bir Türkçe öğretimi ve etkili bir dil bilgisi öğretimi kural ezberletme yoluyla değil, dil bilgisel biçim birimlerinin işlevlerinin sezdirilmesi ve bu birimlerin anlatıma katkılarının kavratılması yoluyla olur (Özbay, 2006: 14). Dil bilgisi öğretimi ana dili bilincini geliştirmekte, ana

dili öğretimi sürecine katkı sağlamaktadır. Dilin kullanıcıları tarafından doğru ve düzgün bir şekilde kullanılmasını dil bilgisi öğretimiyle sağlamak mümkündür. Dil bilgisi, sadece dil becerilerini kazandırma yolunda kullanılacak bir araç değil, ana dili eğitiminin temel amaçlarından biridir.

2.3. Dil Bilgisi

Dil bilgisini dilin ses, biçim ve cümle yapılarını inceleyen ve tüm bunlarla ilgili kuralları ortaya koyan bir bilim dalı olarak tanımlanabilir. Dil bilgisi öğretimi ise dilin ses, biçim ve cümle yapılarını çeşitli yollarla öğrencilere kavratma ve öğrencilerin dili doğru, düzgün ve etkili kullanmalarını sağlamayı amaçlayan etkinlik odaklı bir süreçtir. Dil bilgisi öğretimi, temel dil becerilerini öğrencilere kazandırmayı amaçlayan destekleyici ve yardımcı bir süreçtir. Dil bilgisi öğretimi öğrenciyi merkeze alır.

Dil bilgisi bir dilin sesleri, kelimeleri, bu unsurların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içerisindeki görevleri, çekimleri ile ilgili kuralları inceleyen bir dil bilimi dalıdır (Göğüş, 1978).

Bir dili kullanan insanların konuştukları dil hususunda bildiği her şey dil bilgisinin kapsamındadır. Ses bilgisi ses sistemini, anlambilim anlamlar sistemi, biçimbilgisi kelimelerin oluş kurallarını, söz dizimi de cümle kurgusunun kurallarını belirler. Kelime dağarcığı denilen sözlük de dil bilgisinin bir alanını oluşturur. (Fromkin and Romdan, 1983).

Dil bilgisi doğru konuşmaya, doğru yazmaya ve doğru düşünmeye yardımcı olan bir çalışma alanıdır. Amacına uygun bir dil bilgisi öğretimi yoluyla öğrenciler, dilin kapasitesini, kullanım yollarını, sınırlılıklarını ve imkânlarını bulur. Özellikle anadili öğretiminde ulaşılması amaçlanan hedeflere, anlama ve anlatma etkinlikleri sayesinde ulaşılırken, bu etkinlikler yazım ve noktalama çalışmalarıyla desteklenir (Sever, 2000).

Anne karnındayken duyma yeteneği sayesinde dille tanışmaya başlayan çocuk, dili aile ve yakın çevresinde algılamaya başlar. Dil kazanımıyla birlikte dilin yapısal özelliklerini farkında olmadan kavramaya başlar ve dilin gramer yapısı kelime hazinesinin gelişmesiyle kazanılır. Sözcüklerin kendi aralarında kurdukları sistematik sayesinde iletişim sağlanır. İletişim gelişigüzel biçimde gerçekleşmez. Bu düzen dil bilgiyle sağlanır. Bu düzen sayesinde anlama ve anlatma becerileri gelişerek iletişim yeteneği güçlenir (Erdem, 2007: 7).

Her çocuk, kendi ana dilini öğrenirken, ana dilinin dil bilgisini de yeniden yapılandırır. Bu olay çok basit gibi görünür ancak çok karmaşık ve açıklanması güç bir süreçtir. Çünkü, dil kazanımı, çocuğun bilişsel, duyuşsal, devinimsel gelişmesiyle ilgilidir (Alpöge, 1991). Dil bilgisi çocuğun bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişimiyle doğrudan bağlantılıdır ve çocuğun bu yönlerden gelişimini de destekler.

Çocuklar ana dillerini, konuşmayı, dil yapılarını ve gramerini sezgi yoluyla öğrenir. Bu süreç, farkında olmadan gerçekleşir ve çocuklar anaokuluna girmeden neredeyse tamamlanır. Dil bilgisi öğretiminin amacı, çocuğun ana dili konusunda sezgi yoluyla edindiği bilgileri açık duruma getirmektir (Tompkins, 1998: 512).

Dil bilgisi, eğitimimizde önemli bir alan olarak görülmesine rağmen, nasıl öğretilmesi gerektiğine dair tartışmaların çokça yaşandığı ve farklı görüşlerin ileri sürüldüğü bir konudur. Bu farklı görüşler eğitime de farklı yöntemlerle yansımaktadır. Öğrenciler küçük yaşlarda dil bilgisi görmeye başlamakta ancak bu konuda başarılı olamamaktadır. Öğrenilenler uygulama noktasında işlevsiz kalmaktadır. Bu da dil bilgisi öğretimine dair sorunlar yaşandığını göstermektedir. Bu sorunların çözümüne dil bilgisinin niçin öğretilmesi gerektiği sorusuna cevap aramakla başlanmalıdır. Bu soruya çok çeşitli açılardan cevap verilebilir. Ancak bu sorunun cevabını dil bilgisi öğretimi yapan öğretmenlerle aramak dil bilgisi eğitimimizin şu anki durumunu ortaya koymada bazı ipuçları sunabilir. Öğretmenler de dil bilgisini lisans döneminde kendilerine öğretildiği biçimde, Türkçe Öğretim Programının yönlendirdiği ya da kitaplardan gördüğü biçimde öğretmektedirler. Karşı karşıya olunan yöntem ve uygulama sorunları bu sorulara doğru cevaplar bulunduğunda aydınlanabilir.

2.4. Dil Bilgisi Öğretimi

Her dilin kendi içerisinde bir düzeni, kuralları vardır. Dil bu kurallar çerçevesinde gelişir ve zenginleşir. Dilin bir toplumun kaderini etkileyen bir öge olduğu düşünüldüğünde dil bilgisi öğretimi önem kazanmaktadır. Geçmişten günümüze dil bilgisi öğretimiyle ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür ve dil bilgisi öğretimi bu görüşler ışığında yapılmıştır.

Günümüzde bilgi hızla yenilenmektedir. Bireylerin ve toplumların bilgiye erişimi, bilgi üretimi ve bu bilgiyi kullanması bireylerin dil becerilerinin gelişliğiyle paraleldir.

Temel dil becerilerinin sağlıklı şekilde gelişmesinde dil bilgisi öğretiminin rolü büyüktür (Girmen, vd., 2010: 133).

Dil bilgisi öğretimini temel dil becerileriyle beraber ele alınmalıdır. Dilin kurallarını bilmek ve uygulamak doğru anlama ve anlatmayı da beraberinde getirmektedir. Konuştuğu dilin kurallarını bilmeyen birey kendini o dilde doğru şekilde ifade edemez. Anlama ve anlatma açısından sorunlar yaşar.

Dil bilgisi öğretiminin temel amacı bilinçaltında bulunan dil bilgisini bilinç düzeyine çıkarıp iletişim esnasında kullanımını ve öğrencilerin bilmedikleri dil kurallarını fark etmelerini sağlamaktır. Dil bilgisi öğretimi öğrencilerin ana dillerini doğru kullanma bilincine ulaşmasını ve bu sayede etkili iletişim kurabilmelerini sağlamalıdır (Sezer, Oğuzkan vd. 1991: 229-230).

Dil bilgisi öğretimi iletişimsel süreçler çerçevesinde yapılmadığında öğrenciler tarafından kurallar yığını, öğrenilmesi güç ve gereksiz bir alan olarak görülmektedir. Dil bilgisi öğretimindeki sorunlar büyümektedir.

Dünyada son yıllarda eğitim alanında gerçekleşen önemli gelişmelere paralel olarak ülkemizdeki öğretim programlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bunun sonucunda ülkemizde geleneksel eğitim yaklaşımları terk edilmiş ve yapılandırıcı yaklaşım temelli yeni öğretim programları hazırlanmıştır (Güneş, 2009: 2-3).

Dünyada dil öğretimi ile ilgili farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bu yöntemler öğrenci ve dil yapısı dikkate alınarak ortaya konmaktadır. Dünyadaki gelişmeler takip edilerek dil bilgisi öğretim programları güncellenmeli, yeni yöntem ve teknikler geliştirilmelidir. Bu sayede dil bilgisi öğretimindeki sorunlar çözülebilir.

Özbay (2006: 145), dil bilgisi öğretimindeki bazı sorunları şu şekilde sıralamıştır:

1. Dil bilgisi öğretiminin ezbere dayalı bir şekilde yapılması.
2. Öğretmenlerin dil bilgisi öğretimini geleneksel anlayışla, çağdaş kuramlardan habersiz, kendi öğrendikleri biçimde öğretmesi.
3. Dilin iyi öğrenilmemesinin, konuşma ve yazma eksiklikleri doğurması.
4. Öğretmenler ve dil bilgisi kitaplarını yazan yazarlar arasındaki çeşitli terim, tanım ve görüş farklarının öğrencilerin kafasını karıştırarak öğrenmelerini güç hâle getirmesi.

5. Dil bilgisi kitaplarında yer alan konulara ya şekil ya anlam bakımından yaklaşılmasının çelişkilere yol açması.
6. Dil öğretim sürecine ve Türkçe dil bilgisi kitaplarına dil bilimi yaklaşımlarının yansıtılamaması.

Özbay’ ın bu çalışması dil bilgisi öğretim sorunlarımızı özetlemektedir. Bu sorunlar ancak çağdaş yaklaşımlar ışığında çözülebilir.

Güneş (2009: 16), yapılandırıcı yaklaşımın dil bilgisi öğretiminin amacını “dil ve zihinsel beceriler ile iletişim, etkileşim ve kavram geliştirme” olarak nitelediğini belirtir. Dil bilgisi öğretiminin amaç değil, becerileri geliştirmek için araç olduğunu söyler. Dil bilgisi öğretiminin faydalı ve işlevsel olması gerektiğini savunur. Ayrı bir öğrenme alanı olarak görülmesine karşı çıkar.

Dil bilgisi öğretiminde bilgiyi beceriye dönüştürmek önemlidir. Öğretilen konular çeşitli etkinliklerle beceriye dönüştürülmelidir. Dil bilgisi öğretimi Türkçe dersi içinde ayrı bir bölüm olarak düşünülmemelidir. Türkçe dersi temel dil becerileriyle birlikte bir bütündür. Dil bilgisi öğretimi olmadan bütünlük sağlanamaz. Dil bilgisi okuma, dinleme, konuşma, yazma ve becerileriyle birlikte ele alınmalıdır.

2.4.1. Dil Bileisi Öğretiminin Amacı ve Önemi

Dil bilgisi öğretimi doğru düşünmeyi, doğru konuşmayı, etkili iletişim kurmayı sağladığından dil bilgisi öğretiminin amaçları üzerinde durulmalı, öneminin farkına varılmalıdır.

Dil bilgisi öğretiminin amacı, öğrencilerin belli bir zaman diliminde dil gelişimini sağlaması zengin bir dil bilgisi kaynağı hazırlaması ve bu kaynağın çeşitli iletişim bağlamlarında kullanılablmesini mümkün kılmaktır. Başarılı dil kullanımı, dil öğrencisinin çeşitli dil bilgisi yapılarını edinebilme ihtiyacını ve çeşitli iletişim çalışmalarında bunları kullanabilme ve karşısındakinin talep ettiğı cevabı verebilme ile gerçekleşir. Bu yüzden dil öğrencileri, sadece çeşitli dil bilgisi yapılarının onlara öğretilip, öğrendiklerini kullanabilmelerine değil, aynı zamanda çeşitli gerçek kullanımlarda dil bilgisi bilgilerine başvurabilmek ve amaçladıkları söylemi oluşturabilmek için yaptıkları girişimlerinin etkilerini geri bildirim olarak alabilmek ihtiyacını duyar (Çoban, 2006: 15).

Türkçe Dersi Öğretim Programı; öğrencilerin dil becerilerini ve yeterliliklerini geliştirilmeyi, alanların tümünde kişisel ve sosyal gelişimin, öğrenmenin, mesleki beceri ediniminin ön şartı olarak kabul etmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı öğrencilerin yaşamları süresince kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini kazanmalarını sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Öğrencilerin bu beceriler sayesinde kendilerini kişisel ve sosyal açıdan ilerletmelerini, iletişimsel süreçlerde etkin rol oynamalarını, Türkçe sevgisiyle okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin amacı öğrencilerin bu becerilerini geliştirerek kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmesini sağlamaktır (MEB, 2019: 8).

Dil bilgisi öğretiminin temel amacı, örgün eğitim boyunca devam eden ana dili öğretimi sürecinde öğrencilere, dilin sahip olduğu ses, şekil, anlam ve söz dizimsel özellikleri, gerek kendi içinde, gerekse yapılar arasındaki işleyiş kuralları çerçevesinde öğretmektir. Öncelikle Şunu belirtmek gerekir ki, bir dilin işleyiş özelliklerini, o dilin öğretiminde öğretim programlarınca belirlenen öğrenme alanlarından soyutlayarak, ezberlenmesi gereken bilgi kümeleri hâline getirmek faydacı bir yaklaşım değildir. Ana dili öğretimi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Kaldı ki, Türkçenin dört temel dil yapısı (ses, şekil, söz dizimi, anlam), ana dili öğretimi çerçevesinde, anlama becerilerini geliştirmedeki işlevleri yönünden göz ardı edilemeyecek gramatikal ve bilişsel özelliklere sahiptir. Bu özellikleri dil farkındalığına dönüştürerek beceri geliştirme sürecine gerektiği ölçüde yansıtılabilmek için, dil bilgisi öğretiminin gerekliliği konusunda ön yargılardan arınmış bir ana dili eğitimi felsefesinin oluşturulması ve buna bağlı olarak ana dili öğretimiyle ilgili programların, dillerin yapısal karakterlerinden yola çıkarak yapılandırılması gerekmektedir (Onan, 2012: 32).

Dili kaybolmaktan ve bozulmaktan kendi içerisindeki kurallar sayesinde korunur. Dillerin kendine has kuralları korunup kullanılmalı ve bu kurallardan vazgeçilmemelidir. Dil bilgisi öğretiminin geliştirilmesi, bu konuda araştırmalar yapılması, yöntemlerin geliştirilmesi dili korur ve geliştirir.

Dil bilgisi öğretim amacının kural ezberletmek olmadığı, dil bilgisinin ayrı bir ders şeklinde değil de etkinlikler içerisinde sezdirilerek verilmesi gerektiği kabul edilmesi gereken bir gerçektir.

Dil bilgisi dili oluşturan ses, kelime ve tümceleri her yönüyle incelemektedir. Kusursuz ve doğru düşünmemize, doğru yazmamıza ve konuşmamıza yardım eder. Dil bilgisinin herkesi yakından ilgilendirdiği açıktır. Dilimizin kullanımında düşülen yanlışlardan dil bilgisinin önemini kavratarak kurtulmak mümkündür. İşte bu yüzden; ses

bilgisi, biçim bilgisi, söz dizimi gibi alanlardan oluşan dil bilgisi, dilimizin doğru kullanılması açısından büyük önem taşımaktadır (Kavcar vd. Tarihsiz:74).

Dil bilgisi, bir metnin anlaşılmasında anahtar rolü üstelenmesinin yanı sıra anlatımda büyük görevlere sahiptir. Uzun cümlelerden oluşan metinleri çözümlerken dil bilgisine ihtiyaç duyulur. Sözcük ve sözcük grupları arasındaki bağlantıların fark edilerek anlama dönüştürülmesi dildeki yapıların işleyiş düzeninin bilinmesiyle mümkün hâle gelir. Ayrıca yazılı anlatımda sürekli olarak şikâyet konusu olan anlatım bozukluklarının büyük bir bölümü, dil bilgisi kurallarıyla ilgili olanlardır. Bu anlatım bozuklukları sağlıklı bir dil bilgisi öğretimiyle giderilebilir (Erdem, 2019: 63).

Dilin insan hayatı için önemi tartışılmazdır. Bireyin çevresini anlamlandırmasını, öğrenmesi ve iletişim kurmasını sağlayan en önemli etkenlerden biridir. Dolayısıyla dil öğretimi bireylerin hayatı için çok önemlidir. Çünkü bireylerin dil öğrenimdeki başarısı hayatının her alanını doğrudan etkilemektedir. Bireyler ana dillerini doğal süreçle öğrenseler de dili etkili bir şekilde kullanmaları için dil bilgisi öğretimine ihtiyaç duyarlar. İhtiyaç duydukları bu öğrenimi de okullar sağlamaktadır (Salman, 2018: 59).

Bireyler, dil bilgisi öğretimi sayesinde kazandıkları bilgi ve becerileri, iş ve meslekleri ne olursa olsun, hayatları boyunca kullanacaklardır. Özellikle yaşamını dili ve kalemiyle sürdüren spiker, sunucu, gazeteci, şair, yazar gibi bazı meslek gruplarından olan kişiler, konuşurken ve yazarken dil bilgisi konusunda yanlışlara düşmemek için iyi bir diksiyon ve Türkçe dil bilgisi eğitimi almalıdır. Bu konuda yeterli eğitim almamış kişilerin yaptıkları yanlışlarla her gün karşılaşmaktayız (Dolunay, 2010: 279).

Dil yanlışlarının önlenmesi, dilde yozlaşmanın engellenmesi, kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve bireylerin hayatın her aşamasında kendilerini doğru, etkili, güzel ifade edebilmeleri için okullarda dil bilgisi öğretiminin amacına uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

2.5. İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimi

Yeni gelişmeler ışığında bir dil bilgisi öğretimi için işlevsel dil bilgisi öğretiminin gerekliliği kaçınılmazdır. Dilin görev ve anlam elemanlarının (ses, ek, sözcük, sözcük grubu, cümle, cümlenin ögeleri) bir metin parçasında kullanımını, seçilme nedenini ve hangi işlevleri yerine getirdiğini saptamaya çalışan bir alan olan işlevsel dil bilgisini daha

iyi anlayabilmek için işlev sözcüğünün anlamını ve dil bilgisi açısından ne ifade ettiğini incelemek gerekir.

Dilimizde işlev sözcüğü şu anlamlara gelmektedir: 1. Dilin ve dil birimlerinin dış dünya, düşünce ve o dili konuşan bireyler gibi açılardan yerine getirdiği, üstlendiği iş; dilin, dil birimlerinin belirli bir amaçla kullanılışı. 2. Bir cümlede bir dil biriminin diğer dil birimleriyle ilişkisi vasıtasıyla yerine getirdiği iş, görev (Vardar vd. 1998:128). Bu tanımlardan yola çıkarak işlevsel dil bilgisi, dil birimlerinin kullanılış özelliklerini, görevlerini ön plana çıkarmaya çalışır denebilir.

Kişilerin insanlarla sağlıklı bir iletişim kurabilmesi ve eğitim sürecinde her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi şüphesiz ana dilini etkili kullanmalarıyla sağlanır. Ana dilinin doğru, etkili bir biçimde kullanılabilmesi ancak dil öğretiminin işlevsel olarak yapılmasıyla sağlanacaktır. Bu bağlamda, dil öğretiminin işlevselliği hususunda yeni ve çağdaş yaklaşımlar üzerine pek çok kişi çalışmış ve bunun sonucunda pek çok çalışma ortaya konmuştur (Özbay, 2003).

Günümüzde uygulanan Türkçe öğretim programlarında öğrencilerinin Türkçenin kurallarını öğrenmelerindense bu kuralları yazma, konuşma ve dinleme etkinliklerinde kullanabilmeleri önemsenmektedir. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi bilgiye değil, uygulamaya dayalı olarak gerçekleştirilmelidir. Dil bilgisi kurallarının işlevsel olarak öğrencilere sunulması ön plana çıkmalıdır.

Ciddi araştırmalar ve araştırmalar neticesinde elde edilen kurallarla dilin iyi bir şekilde öğretimi sağlanabilir. Yaşayan dil bu araştırmaların hareket noktası olmalı, yüzeysel yapının bir araç olduğu ve derin yapıya ulaşmanın birinci amaç olduğu unutulmamalıdır. Türkçe öğretiminde değişik birleşimlerle değişik kavramları karşılayan anlam ve görev elemanları derin yapıdan değil, yüzeysel yapıdan hareketle isimlendirilmekte; böylelikle araç, amaca dönüşmektedir. Dili tanımlamak ve kurallarını ortaya koymak amacıyla her seviyede göstergenin söz dizimi boyutunda yansıttığı anlamı yani işlevi eksiksiz belirlemek şarttır. Göstergelerin söz dizimi içindeki işlevi, göz ardı eden bir yaklaşımla yapılan çözümlemelerle oluşturulan kuralların Türkçeyi öğretmede yeterli olmadığı görünen bir gerçektir (Börekçi, 1998: 124).

Geleneksel dil bilgisi öğretimi sadece kuralların verildiği dil yapılarının işlevine yeterince değinilmediği bir öğretim yaklaşımıdır. Dil bilgisinin bir araç asıl amacın da dil

becerilerinin geliştirilmesi olan yeni öğretme yaklaşımında mutlaka işlevsel dil bilgisi öğretimi yapılmalıdır (Erdem, 2019: 95).

Dil bilgisi öğretim sürecinde öğrenci bilgiyi hazır olarak bulmadan bilgiye, kurala kendi çabalarıyla ulaşmalı ve edindiği bilgiyi davranışa dönüştürmelidir. Biçimi öne çıkarmayı değil, biçimi işlevle birleştiren ve karşılaştırmalar yaptırıp somut örneklerle kavratılan bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilmelidir (Ertekinoglu, 2003: 38).

Türkçe dersinin bilgi dersi değil, anlama ve anlatma yetenekleri çerçevesinde beceri geliştirmeyi sağlayan bir ders olduğunu unutmamalıyız. Dil bilgisi, becerilerin etkin ve amaca hizmet edecek şekilde kullanımına katkı sağlayan bir alandır. Dil bilgisi öğretimi de bir amaç değil, dilin kurallarının kazandırılmasıyla okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerin etkin kullanılmasına katkı sağlayacak önemli bir araç anlayışıyla gerçekleştirilmelidir. Dil bilgisi yapıları kazandırılıp geliştirilmesine katkı sağlayacağı becerilerin kazandırılması sürecinde, becerilerle iç içe ve işlevleri metin içerisinden sezdirilerek kavratmayı gerektiren işlevsel dil bilgisi öğretimi anlayışıyla yürütülmelidir. Öğrenci bu metinlerdeki unsurları sezerek öğrenmeli, dil bilgisi öğretimi öğrencilerde farklı bir ders algısı oluşturmamak amacıyla ayrı bir dersmiş gibi bağımsız bir ders saatinde yürütülmemelidir (Göçer, 2015).

Türkçe dil yapılarının anlama ve anlatma becerilerinin kazandırılması hususunda, ana dili öğretim yöntemleri açısından üzerinde durulması gereken en önemli nokta, dil yapılarının işlevsel özelliklerinin belirlenmesi ve öğrencilerde bir dil farkındalığı oluşturulması; anlama ve anlatma öğrenme alanlarındaki kazanımların bu farkındalıktan yola çıkılarak geliştirilmesidir. Bu süreçte dil yapıları ile dil becerileri arasındaki ilişki, dil bilgisi öğretimi aracılığıyla kurulmalı, dil bilgisi öğretiminin Türkçe öğretimindeki işlevleri, bu süreçlerde aranmalıdır (Onan,2005:737).

İşlevsel dil bilgisini daha iyi anlayabilmek için işlevsel dil bilimden faydalanmak gerekir. İşlevsel dil bilgisi ve işlevsel dil bilim bazı noktalarda birbirinden ayrılmaktadır. İşlevsel dil bilim, dildeki unsurları ve bu unsurların birbiriyle olan bağıntılarını, bildirişimdeki işlevleri açısından ele alan, dil olgularını saptamada ve değerlendirmede bildirişim işlevine öncelik ve ayrıcalık tanıyan, dilsel betimlemeyi bu kavramdan yola çıkarak gerçekleştirmeye önem veren yapısal dil bilim akımıdır. İşlevsel dil bilgisinin amacı ise bir dilin görev ve anlam elemanlarının belli bir metin parçasında kullanımını, niçin seçildiklerini, hangi işlevleri yerine getirdiğini tespit etmektir. İşlevsel dil bilimin

çalışma alanını bütün diller oluştururken işlevsel dil bilgisi bir dili inceler ve o dil üzerine yoğunlaşır (İşcan2007'den Akt. Erdem 2019: 96).

Musaoğlu' na (2003: 22) göre işlevsel dil bilgisi, dilin yapı birimlerinin işlevlerini ve bu birimlerin kullanım kuralları üzerinde çalışan somut bir gramer dalıdır. Söz konusu dil bilgisi dalında, birçok dil düzeyinden oluşan dilbilimsel dizge, yapısal bileşenlerinin anlamsal işlevlerinin birleşimi noktasında incelenmektedir.

İşleve dayalı dil bilgisi, dil üzerine odaklanır. Kurallar koymak yerine betimlemeyi esas alır. Dilin kullanımını yazılı ve sözlü dilin bağlamda gerçekleştirmelerini inceler. Amacı anlamın nasıl oluştuğunu göstermek ve metinleri yorumlamak ve anlamaktır (Freddi 2004'ten Akt. Benzer, 2010: 145).

İşcan (2007: 253-257) dildeki görev ve anlam elemanların işlevlerini üç başlık altında açıklar:

1. Ses Bilgisi: Ses bilgisi Türkçe eğitiminde oldukça önemlidir. Dil öğretiminin sözlü anlatım çalışmalarında ses bilgisinin önemi büyüktür. Bu çalışmalarda öğrencilerin doğru ve düzgün konuşmaları, sözcüklerin doğru telaffuzunu sağlamaları gerçekleştirilmesi hedeflenen temel amaçlardır.
2. Kelime Bilgisi: Kelime bilgisi öğretimi esnasında öğrencilerin kelime hazinesinin zenginleştirilmesi ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilir. Bu çalışmalar sayesinde öğrenciler, kullandıkları kelimelerin anlamlarını ve kullanışlarını öğrenerek yanlış kullanımları fark ederler. Kendi yanlışlarını düzeltme kabiliyeti kazanarak kendilerini kontrol imkanı elde ederler. Kelime hazinesini geliştirmek amacıyla gerçekleştirilebilecek en önemli etkinlik okumadır. Bu etkinlikle öğrenciler kelime biçimlerini tanıyarak ve farkında olmadan kelime hazinesini zenginleştirirler. Ayrıca kelime türlerinin cümle içindeki görevleri ve varlıklarla olan ilişkilerini kavrayan öğrenciler, Türkçenin diğer dillerden farkını, zenginliğini ve ayırıcı özelliklerini öğrenmiş olacaklardır.
3. Cümle bilgisi: Cümle çözümlemelerinin amacı yüklemi, öznesi, nesnesi, tümleci açıkça belli olan cümlelerde, kurucuların altına yüklem, özne, nesne, tümleç yazmak değildir. Önemli olan yüklem- özne, yüklem- nesne, yüklem- tümleç ilişkilerini kavramak ve bu ögeler arasındaki söz alış verişini görmek, sonra adlandırmaktır. Asıl önemli olan, öğrencinin doğru,

düzgün ilişkiler kadar anlatım bozukluğu olan cümlelerdeki kusurlu ilişkileri fark etmesi ve kendi yazılarında o yanlışlardan kaçınmasıdır.

İşlevsel dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dil birimlerinin görevlerini kavrayarak anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerini ve öğrenme sürecinin merkezinde yer almalarını sağlar. Böylelikle dil bilgisi öğretimi somut ve hayata uygulanabilir bir şekilde gerçekleştirilmiş olur.

Erdem (2008), Türkçe Öğretim Programı'nın yapılandırıcı bir yaklaşımla oluşturulduğunu ve programın dil bilgisi öğretiminin işlevsel olarak gerçekleştirilmesine imkân sağladığını belirtir. Dil bilgisi öğretiminin öncelikli amacının öğrencinin kuralı sezdikten ve onu içselleştirdikten sonra kurala ulaşmasını sağlamak olduğunu öne sürer. Kurala ulaşma sürecinde öğrencin, önceki bilgilerinin üzerine yeni yapılar koyacağından kuralı içselleştirmiş olacak, işlevsel bir şekilde beceriye dönüştürüp ardından bunu sonraki uygulamalarında da kullanabilecektir.

Yeni Türkçe Öğretim Programı, dil bilgisi öğretimini amaç olarak değil araç olarak görmekte ve konuların temel dil becerileri içerisinde sezdirilip işlevleri üzerinde yoğunlaşarak verilmesini amaçlamaktadır.

Yapılandırmacı yaklaşım hayatilik ilkesini temele alır. Bu süreçte edinilen bilgiler deneyimlerle anlamlandırılır. Birey bu sayede bilgiyi özümsemiş olur. Aksi hâlde bilgiler ezberin ötesine geçemez ve kısa sürede unutulur. Dil bilgisinin bu yolla öğretilmesi bilginin içselleştirilmesini ve dilde kullanımını sağlayarak dil yanlışlarını giderir. İşlevsel dil bilgisi öğretimi bu amaca hizmet eder.

2.6. İlgili Araştırmalar

Ertekinoglu (2003), "Türkçe Derslerinde Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin incelenmesi" adlı yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi öğretiminin önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada İstanbul'daki çeşitli özel ve resmî okullardaki öğretmenlerin görüşleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. 45 okulda çalışmakta olan 130 öğretmene anket uygulanmıştır. Anket sonuçları değişkenler açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin deneyimlerine bağlı olarak dil bilgisi öğretimine karşı bakış açılarının değiştiği, devlet okullarındaki materyal eksikliği ve sınıfların kalabalıklığı gibi koşulların dil bilgisi öğretimini olumsuz şekilde etkilediği, dil bilgisi öğretiminde ezberci yaklaşımın sürdüğü, yeni yöntem ve tekniklerin kullanılmadığı, öğretim yöntemleriyle eğitim teknolojisinin gereken uyumdan yoksun

olduğu, öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularını öğretmekte güçlük çektiği gibi tespitlerde bulunulmuştur.

Kaygusuz (2006), “İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans çalışmasında öğrenme-öğretme süreçlerinde dil bilgisi öğretimi daha faydalı bir biçimde gerçekleştirmeyi sağlayacak yöntemler üzerinde çalışma yapmıştır. Bu yöntemlerden yararlanarak örnek ders planları hazırlamıştır. Çalışmada dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemlerden söz etmiştir. Dil ve dil bilgisiyle ilgili kavramların üzerinde durarak dil bilgisi öğretiminin Türkçe öğretimindeki yerine, önemliliğine, dil bilgisi öğretimi konusunda yaşanan sorunlara, bu sorunları çözeceği düşünülen önerilere ve dil bilgisi öğretiminde temel olan ilkelere yer vermiştir. Araştırmacı tarafından dil bilgisi öğretimi sürecinde kullanılan yöntem ve teknikler esas alınarak hazırlanmış örnek ders planlarına yer verilmiş, dil bilgisi için uygun öğrenme-öğretme ortamları oluşturulmaya çalışılmıştır. Dil bilgisinin soyut, ezbere dayalı bilgi yığını şeklinde düşünüldüğü ve hayatilikten yoksun bir şekilde öğretildiği belirtilmiş, dil bilgisi öğretiminin hedef kazanımlarının, uygulama aşamasına geçemediği ve hayata geçirilemediği sonucuna varılmıştır. Bu sorunun dilimize verdiği zararlar göz önünde bulundurularak çözüm önerisi olarak eğitim ortamlarında Türkçe dil bilgisi öğretiminin uygun yöntemlerle ve titiz uygulamalarla yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak dil bilgisi öğretimine dair çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Erdem (2007), “İlköğretim 2. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora çalışmasında dil bilgisi öğretiminde yaşanan sorunlar üzerinde durarak öğretmen görüşlerinden hareketle yaşanan sorunlara çözüm önerileri getirmeye çalışmıştır. Anket uygulanıp sonuçları değerlendirildiğinde öğretmenlerin dil bilgisi öğretimiyle ilgili verilen problemlere, dil bilgisi öğretiminin dil becerilerini geliştirdiğine dair maddelere, dil bilgisi öğretimine dair sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yüksek oranda katıldığı; dil bilgisi öğretiminde en çok ders kitaplarından faydalandığı; öğretmenlerin dil bilgisini öğretirken en fazla fiilimsiler, fiil çatıları ve birleşik cümlelerde; en az da ünlü uyumları ve ünsüzlerle ilgili kurallarda güçlük çektiği gibi sonuçlara varılarak çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Altaş (2009), “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans çalışmasında Türkçe dil bilgisi öğretiminin gelişim sürecini ve dil bilgisi

öğretim yöntemlerini incelemiştir. Dil bilgisi öğretiminin gelişimi ve değişimi, bu değişimlerin eğitim-öğretim ortamlarına yansımaları ve öğretim yöntemlerinden temel kabul edilebilecek görev ve içerik odaklı yöntemleri karşılaştırmıştır. Araştırmada “Kontrol Gruplu Ön-Test Son-Test Modeli” kullanılmıştır. Çalışma grubu Hakkâri İli Durankaya Beldesi Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu sekizinci sınıfında öğrenim gören öğrencilerden oluşmuştur. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilmiş çoktan seçmeli testten oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda bulgular ve sonuçlar incelenerek önerilerde bulunulmuştur.

Erol (2009), “Orta Öğretim ile Yüksek Öğretim Arasında Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Benzerlik ve Farklılıklar, Çözüm Yolları” adlı yüksek lisans çalışmasında yüksek öğretim için yazılmış dil bilgisi kitapları ve makaleler ile liseler için yazılmış dil bilgisi kitaplarını tanım, özellik ve içerik olarak karşılaştırmıştır. Çalışmada kaynak taraması yapılmıştır. Dilimizin öğretilmesinde ne gibi farklı yaklaşımlar olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın temelini lise ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda liselerde okutulan ders kitaplarına bilginin neredeyse ortadan kalktığı, kitapların ağırlıklı olarak uygulamaya yönelik olduğu, dil bilgisinin bilgi ve konu olarak neredeyse ortadan kalktığı gibi sonuçlara varılmıştır. Yapılan kaynak taraması ve elde edilen sonuçlar ışığında Türk dilinin birliği sağlayıcı, eğitimi kolaylaştırıcı, bulanıklığı giderici bir dil bilgisine ihtiyacının olduğu bütün çalışmaların gözden geçirilerek ortak bir karara varılması gerektiği gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Oflaz (2010), “İşlevsel Dil Bilgisi Çerçevesinde Türkçedeki İlişkisel Süreçlerin Betimlenmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında Dizgeci-İşlevsel Dilbilgisi Kuramı çerçevesinde Türkçedeki “ilişkisel süreçler” i betimlemeyi ve Türkçede sözdizimsel açıdan isim cümlesi olarak adlandırılan birimlerin ilişkisel süreçler içerisindeki yerini belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmada Halliday’ in “İşlevsel Dilbilgisine Giriş” isimli eserinde, Dizgeci-İşlevsel Dilbilgisini anlatmak amacıyla kullandığı İngilizce cümlelerin Türkçe karşılıkları ve Türkçe cümlelerden örnekler sunularak çözümlemeler yapılmıştır. Bu çalışma bir betimleme çalışmasıdır. Çalışmayla, Türkçedeki “pekiştirmeli - niteleyici” ve “pekiştirmeli-özdeşleyici” ilişkisel süreçlerin açıklanması hususunda alandaki boşluğu doldurmak amaçlanmıştır.

Önal (2010), “Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 2. Kademedeki Gerçekleştirilen Dil Bilgisi Öğretimi Hakkındaki Görüşleri (Kırıkkale İl Örneği)” adlı yüksek lisans çalışmasında ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi

öğretimi konusundaki fikirlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapların, cinsiyete, mesleki kıdeme, mezun olunan bölüme, pedagojik formasyon alma durumlarına ve lisansüstü eğitimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Yapılan anket ve literatür taraması sonucunda öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin Türkçenin diğer beceri alanları üzerinde etkili olduğunu, dil bilgisi programının dil öğretimi için yeterli olmadığını ve programın geliştirilmesinin gerektiğini düşündüğü; dil bilgisi öğretiminde yöntem, teknik ve uygulamalarla ilgili bölüm değerlendirildiğinde öğretmenlerin öğretim sırasında çeşitli yöntem ve teknikleri kullanmaya dikkat ettikleri; ölçme ve değerlendirme ile ilgili ifadelerde öğretmenlerin sınav sonrası geribildirime önem verdikleri gibi sonuçlara varılmış ve çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Çarkıt (2013), “Ortaokullarda Dil Bilgisi Öğretim Sürecinin Yapılandırmacı Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında ortaokullarda dil bilgisi öğretiminin yapılandırmacı yaklaşıma göre değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmada betimsel analiz yöntemi, nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 eğitim- öğretim yılında Kayseri ilindeki ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini de bu okullardan gelişigüzel seçilen Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Ortaokullarda dil bilgisi öğretimi, öğretmenlerin cinsiyet ve mesleki deneyimlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırma boyunca öğretmenlerin fikirlerine başvurulmuştur. Bunun için öğretmenlere açık uçlu sorular şeklinde hazırlanan mülakat formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokullarda dil bilgisi öğretim süreci yapılandırmacı yaklaşıma göre öğretmenlerin cinsiyet ve meslekte çalışma süreleri açısından değerlendirilmiştir. Dil bilgisi öğretiminin ortaokullarda yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirildiği fakat geleneksel dil bilgisi öğretiminin de sürdüğü belirtilmiştir. Ortaokullarda yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde dil bilgisi öğretiminin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin bu yaklaşım hakkındaki eksikliklerinin giderilmesine yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve alan uzmanları ile bir araya gelebilecekleri seminer, kurs, sempozyum gibi ortamların oluşturulması gerektiği gibi çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Çolak (2013), “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları ile Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri” adlı yüksek lisans çalışmasında dil bilgisi öğretimine dair genel problemleri ve dil bilgisi öğretiminin alt dallarında yaşanan problemlerin hangi

nedenlerle oluştuğu, tartışılan konulara getirilen yeni yorumlar, problemde hangi unsurların etkili olduğu, çözümü için neler yapılması gerektiği konularına yer vermiştir. Çözüm önerileri sunmaya çalışmıştır. Araştırmada sorunların ayrıntılarıyla verilmesi, çözüm önerilerinin karşılaştırılması ve yeni önerilere dönüştürülmesi amaçlanmıştır. Dil bilgisi hakkında yazılmış eserler taranmıştır. Bu çalışma daha önce literatür tarama yoluyla saptanmış sorunları ele alarak değerlendirilmiş ve çözüm önerileri sunmuştur. Yapılan araştırmada, farklı yorumlardan dolayı ortaya çıkan karışıklığın, hakem işlevi görececek bir yapının eksikliğinden kaynaklandığı saptanmıştır. Farklı bakış açılarının sebep olduğu sorunlara ve karmaşıklığa ilişkin, ilköğretim ikinci kademe için özel bir değerlendirmenin yapılmasının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Dil bilgisi öğretim politikalarında, öğretmen yetiştirme programlarında, öğretim programlarında, materyal oluşturmada bu konunun önemine yakışan özel bir hassasiyet sergilenmeli ve dil bilgisi alanı salt kuralların ezberlendiği öğrenciyi sıkı bir alan olmaktan kurtarılmalıdır, sonucuna varılmıştır.

Bıyık (2016), “Türkçe Öğretmenlerinin Dil Bilgisi Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler ve Ortaokul Türkçe Kitap Setindeki Dil Bilgisi Öğrenme Alanı İçin Verilen Yönerge ve Etkinlikler Hakkındaki Görüşleri” adlı yüksek lisans çalışmasında Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretim sürecinde faydalandıkları yöntemleri incelemiştir. Türkçe öğretmenlerinin Türkçe kitap setinde dil bilgisi öğrenme alanına dair sunulan etkinlikler ve yönergelerle ilgili görüş ve düşüncelerinden yola çıkarak bir durum analizi yapmayı amaçlamıştır. Çalışma nitel bir çalışmadır. Edinilen bulgular betimsel analiz yapılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın dil bilgisi öğretimin sürecinde kullanılan yöntemler ile Türkçe kitap setlerinde dil bilgisi öğrenme alanı için verilen yönergeler ve etkinlikler hakkında yapılan araştırmalara destek olacağı düşünülmüştür. Araştırma sonucunda Türkçe öğretmenlerinin geleneksel dil bilgisi öğretim yönteminin öğrenciyi ezbere ittiği ve kalıcı öğrenim sağlamadığı geleneksel dil bilgisi öğretim yöntemleriyle gerçekleştirilen öğretimin yüzeysel ve öğretim programına uyumsuz olduğu konularında hem fikir olduğu; sınav odaklı eğitim anlayışı, zaman yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazlalığı gibi nedenlerden ötürü dil bilgisi öğretim sürecinde geleneksel öğretim yöntemlerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretim sürecinde en fazla tercih ettikleri dil bilgisi öğretim yöntemlerine de yer verilmiştir. Ayrıca Türkçe kitap setlerinde dil bilgisi öğrenme alanı için verilen yönerge ve etkinliklerin yetersiz ve eksik olduğu sonucuna varılarak kitap setleri ve yöntemlerle ilgili çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Salman (2018), “Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri” adlı yüksek lisans çalışmasında, Türkçe öğretim programlarında bulunan kazanımların yapılandırmacı yaklaşıma göre kullanım durumlarını öğretmen görüşlerine dayandırarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışma nitel bir araştırmadır. Araştırmanın desenini “durum saptaması” oluşturmaktadır. Geleneksel dil bilgisi öğretimi anlayışına göre eğitim almış ve bu anlayışı yıllarca eğitim sisteminde kullanmış öğretmenlerin yapılandırmacı dil bilgisi öğretimine göre öğretimi düzenleyip uygulamaları beraberinde birtakım sorunları da ortaya çıkarabileceğini savunan araştırmacı, çalışmanın temel amacını mevcut dil bilgisi öğretiminin öğretmen görüşlerine dayandırılarak değerlendirilmesi olarak belirlemiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşım ile ilgili düşünceleri, uygulamada yaşadıkları sıkıntılar ve yaklaşımın uygulanabilirliğinin artması yönünde önerileri tespit edilmiştir.

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler, dil bilgisi alanındaki çalışmaların kapsamını göstermektedir. Yukarıdaki çalışmalar bu çeşitliliğin birer örneğidir. Yapılan çalışmalarda dil bilgisi öğretiminin sorunları, yöntem, kaynak gibi konular üzerinde durularak genelde öğretmen görüşlerinden hareket edilmiştir. Bulgulardan hareketle çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada da dil bilgisi öğretiminin işlevsel olarak gerçekleştirilmesinin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Öğretmen görüşleri ışığında durum değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve yöntemi, toplanan verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi, olayları ve olguları doğal koşulları içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırması yöntemidir. Olay ve olguları (örnekleme alınan öğretmenlere ait betimsel bilgiler, öğretmenlerin dil bilgisine bakış açıları, işlevsel dil bilgisi hakkındaki görüşleri, dil bilgisi öğretiminde kullandıkları yöntemleri, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik önerilerini) betimlemek için anket kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini Bitlis ilinde ve altı ilçesinde (Adilcevaz, Ahlat, Güroymak, Hizan, Mutki, Tatvan) bulunan 139 ortaokulda 2017 - 2018 eğitim - öğretim yılında görev yapmakta olan 230 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem olarak bu ilçelerde görev yapan 172 öğretmene ulaşılarak ve anket formu uygulanmıştır.

Tablo 1. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

CİNSİYET	f	%
Kadın	82	47,7
Erkek	90	52,3
TOPLAM	172	100

Tablo 1'e göre öğretmenlerin %47,7'sini kadın, %52,3'ünü ise erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Bu dağılıma göre örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 2. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Mezuniyete Göre Dağılımı

MEZUNİYET	f	%
Eğitim Fakültesi	157	91,3
Fen Edebiyat Fakültesi	8	4,7
Eğitim Enstitüsü	3	1,7
Lisansüstü	4	2,3
TOPLAM	172	100

Tablo 2' ye göre örnekleme alınan öğretmenlerin %91,3'ü eğitim fakültesi, %4,7'si fen edebiyat fakültesi, %1,7'si eğitim enstitüsü, %2,3'ü ise lisansüstü mezunudur. Bu dağılıma göre örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunluğu eğitim fakültesi mezunudur.

Tablo 3. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Mesleki Deneyime Göre Dağılımı

MESLEKİ DENEYİM	f	%
1-5 Yıl	123	71,5
5-10 Yıl	27	15,7
10-15 Yıl	14	8,1
15-20 Yıl	8	4,7
TOPLAM	172	100

Tablo 3' e göre örnekleme alınan öğretmenlerin %71,5 'i 1-5 yıl, %15,7'si 5-10 yıl, %8,1'i 10-15 yıl, %4,7'si ise 15-20 yıl arası mesleki deneyime sahiptir. Öğretmenlerin mesleki deneyim aralığı 1-5 yıl arasında yoğunlaşmakta 20 yıl üzeri deneyime sahip öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 4. Örnekleme Alınan Öğretmenlerin Görev Yeriine Göre Dağılımı

GÖREV YERİ	f	%
Köy	42	24,4
Kasaba	16	9,3
Şehir Merkezi	114	66,3
TOPLAM	172	100

Tablo 4' e göre örnekleme alınan öğretmenlerin %24,4' ü köyde, %9,3' ü kasabada, %66,3' ü ise şehir merkezinde görev yapmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir kısmı şehir merkezinde görev yapmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Geliştirilen anket formu araştırmacı tarafından öğretmenlere uygulanmıştır. Önce araştırmacı tarafından ilgili literatür taranmış ve alan uzmanlarının görüşleri de alınarak 30 soruluk taslak bir anket formu geliştirilmiştir. Geliştirilen anket formu 52 öğretmene uygulanmıştır. Edinilen sonuçlar doğrultusunda bazı maddeler düzenlenmiş, bazıları ise anket formundan tamamen çıkarılmıştır. 20 soruluk bir anket formu elde edilmiştir.

Uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanıp güncellenen taslak anket formunun güvenilirliğinin tespiti için, anket 52 öğretmene üç hafta arayla iki kez uygulanmış;

kullanılan alfa testi sonucunda testteki hiçbir maddenin 70'ten düşük olmadığı görülmüştür ve Cronbach's Alpha Katsayısı .826 olarak bulunmuştur.

Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin demografik ve akademik durumlarını belirleyen altı soru bulunmaktadır. Bu sorular, öğretmenlerin cinsiyetleri, mezuniyet durumları, mesleki deneyimleri ve görev yerleri hakkında bilgi almak amacıyla sorulmuştur.

Anketin ikinci bölümünde öğretmenlere dil bilgisi öğretimi, işlevsel dil bilgisi öğretimi, bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemi ve dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan çözüm önerileriyle ilgili 20 soru sorulmuştur. Bu 20 soru karışık olarak herhangi bir sınıflama olmaksızın anket formuna yerleştirilmiştir.

İkinci bölümdeki sorular hazırlanırken ilgili literatürden yararlanılmıştır (Aksan, 2000; Demirel, 2002; Musaoğlu, 2003; Özbay, 2003; Banguoğlu, 2004; İşcan ve Kolukısa, 2005; Erdem, 2007; İşcan, 2007; Güneş, 2014).

Bu anketin kapsam geçerliliğini sağlamak için alan uzmanlarının (İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde, Türkçe Eğitimi alanında görevli uzmanların) görüşlerinden yararlanılmıştır.

3.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Anket formu, evren örneklem bölümünde belirtilen ilköğretim okullarına araştırmacı tarafından ulaştırılmış ve yine araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından uygulanmış olan anketten elde edilen veriler SPSS 20 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzde (%), frekans (f), t testi, tek yönlü varyans analizi (F) kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGU VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde Türkçe öğretmenlerinin işlevsel dil bilgisi öğretimi hakkındaki görüşleriyle ilgili verilerin bulgularına ve değerlendirmesine yer verilmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre elde edilen veriler, tablolar hâlinde gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Bu bölümde kullanılan sayısal ifadeler anket formunda kullanılan sözel ifadelerin sayısallaştırılması sonucu ulaşılmıştır. Anket formunda kullanılan sözel ifadelerden, “kesinlikle katılıyorum” cevapları “5”, “katılıyorum” cevapları “4”, “fikrim yok” cevapları “3”, “katılmıyorum” cevapları “2” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevapları “1” olarak sayısallaştırılmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar

Birinci alt problem “Dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıda örnekleme alınan öğretmenlerin dil bilgisi öğretimine dair görüşlerini içeren maddelerin analizi tablo hâlinde verilmiş ve tablo yorumlanmıştır.

Tablo 5. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.	2	1,2	10	5,8	2	1,2	56	32,6	102	59,3
2. Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.	1	0,6	9	5,2	37	21,5	90	52,3	35	20,3
3. Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.	30	17,4	66	38,4	5	2,9	39	22,7	32	18,6
4. Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.			9	5,2	2	1,2	101	58,7	60	34,9
5. Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.	1	0,6	23	13,4	6	3,5	82	47,7	60	34,9

Tablo 5’ te görüleceği üzere öğretmenlerin dil bilgisi öğretimine dair görüşlerden “Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.” maddesine yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin 102’si (%59,3) kesinlikle katılıyorum, 56’sı (%32,6) katılıyorum, 10’u (%5,8) katılmıyorum, 2’si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum ve 2’si (%1,2) fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir.

Öğretmenlerin yüksek oranda katıldıkları görüşlerden biri de “Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.” maddesidir. Öğretmenlerin 60’ı (%34,9) kesinlikle katılıyorum, 101’ i (58,7) katılıyorum, 2’si (%1,2) fikrim yok, 9’u (5,2) katılmıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır.

“Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.” maddesini öğretmenlerin 60’ı (%34,9) kesinlikle katılıyorum, 82’si (%47,7) katılıyorum, 6’sı (%3,5) fikrim yok, 23’ü (%13,4) katılmıyorum, 1’i (%0,6) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretleyerek yüksek oranda katılım göstermiştir.

“Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.” Maddesini öğretmenlerin 35’i (%20,3) kesinlikle katılıyorum, 90’ı (52,3) katılıyorum, 37’si (%21,5) fikrim yok, 9’u (%5,2) katılmıyorum, 1’i (0,6) ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

Öğretmenlerin çoğunun “Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.” maddesine katılmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin 30’u (%17,4) kesinlikle katılmıyorum, 66’sı (%38,4) katılmıyorum, 5’i (%2,9) fikrim yok, 39’ u (%22,7) katılıyorum, 32’si (%18,6) kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

Verilen cevaplar incelendiğinde dil bilgisi öğretiminde uygulamalı yaklaşım, dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmesi gibi konuları önemseyen ve bu doğrultuda bir dil bilgisi öğretimini faydalı gören öğretmenlerin çoğunlukta olması dil bilgisi öğretimi açısından olumlu bir noktadır. Ancak “Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.” maddesine “fikrim yok” şeklinde cevap veren 37 öğretmen olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda bazı öğretmenlerin kavramlar ve yeni dil bilgisi yaklaşımları konusunda gelişmeleri takip etmediklerini söyleyebiliriz.

“Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.” maddesini öğretmenlerin 96’sı olumsuz, 71’i olumlu yönde cevaplamıştır. Sayıların birbirine yakınlığı dikkat çekmektedir. “Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.” maddesine de 142 öğretmen olumlu yönde yanıt vermiştir. Çağdaş yaklaşımları benimseyen öğretmenler bile hâlâ dil bilgisine ayrı bir ders saatinde yer verilmesi ve konuların sırayla öğretilmesi kanısında olduğuna göre öğretmenler geleneksel dil bilgisi öğretim yöntemlerini sürdürme eğilimindedir, diyebiliriz.

Araştırmada örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunluğu zorunlu hizmetini yerine getirdiği için genç yaşta ve lisans eğitimini yakın zamanda tamamlamıştır. Maddelere verilen cevaplar öğretmenlerin lisans dönemindeki eğitimi hakkında da bilgi vermektedir. Cevaplar lisans eğitiminde üniversiteler arasında yöntem farklılıkları vardır, şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar

İkinci alt problem “İşlevsel dil bilgisi öğretimi nasıl olmalıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıda örnekleme alınan öğretmenlerin işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşlerini içeren maddelerin analizi tablo hâlinde verilmiş ve tablo yorumlanmıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.	2	1,2	15	8,7	6	3,5	99	57,6	50	29,1
2. İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.	2	1,2	2	1,2	1	0,6	59	34,3	108	62,8
3. İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.			4	2,3	4	2,3	100	58,1	64	37,2
4. İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.			6	3,5	5	2,9	48	27,9	113	65,7
5. İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesletilmesini sağlar.	2	1,2	9	5,2	28	16,3	83	48,3	50	29,1
6. İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden yararlanılmalıdır.	1	0,6	8	4,7	11	6,4	99	57,6	53	30,8
7. İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.			2	1,2	1	0,6	60	34,9	109	63,4

Tablo 6’ da görüleceği üzere öğretmenlerin işlevsel bilgisi öğretimine dair “İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.” maddesine yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin 109’u (%63,4) kesinlikle katılıyorum, 60’ı (%34,9) katılıyorum, 1’i (%0,6) fikrim yok, 2’si (%1,2) katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren öğretmen bulunmamaktadır.

“İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.” Maddesi öğretmenlerin yüksek oranda katıldığı maddelerdendir. Öğretmenlerin 108’i

(%62,8) kesinlikle katılıyorum, 59'u (%34,3) katılıyorum, 1'i (%0,6) fikrim yok, 2'si (%1,2) katılmıyorum ve 2'si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

“İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.” maddesine öğretmenler yüksek oranda katılmaktadır. Öğretmenlerin 113'ü (%65,7) kesinlikle katılıyorum, 48'i (%27,9) katılıyorum, 5'i (%2,9) fikrim yok, 6'sı (%3,5) katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren öğretmen bulunmamaktadır.

“İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.” maddesine öğretmenler yüksek oranda katılmaktadır. Öğretmenlerin 64'ü (%37,2) kesinlikle katılıyorum, 100'ü (%58,1) katılıyorum, 4'ü (%2,3) fikrim yok, 4'ü (%2,3) katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren öğretmen bulunmamaktadır.

“İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden yararlanılmalıdır.” maddesi öğretmenlerin yüksek oranda katıldığı maddelerdendir. Öğretmenlerin 53'ü (%30,8) kesinlikle katılıyorum, 99'u (%57,6) katılıyorum, 11'i (%6,4) fikrim yok, 8'i (%4,7) katılmıyorum ve 1'i (%0,6) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

“İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.” maddesini öğretmenlerin 50'si (%29,1) kesinlikle katılıyorum, 99'u (%57,6) katılıyorum, 6'sı (%3,5) fikrim yok, 15'i (%8,7) katılmıyorum ve 2'si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

“İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesletilmesini sağlar.” maddesini öğretmenlerin 50'si (%29,1) kesinlikle katılıyorum, 83'ü (%48,3) katılıyorum, 28'i (%16,3) fikrim yok, 9'u (%5,2) katılmıyorum ve 2'si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Öğretmenlerin 28'inin “fikrim yok” seçeneğini işaretlemesi dikkat çekmektedir.

Veriler incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun işlevsel dil bilgisi hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Öğretmenler metin aracılığıyla öğretim, sezdirme yöntemi, öğrenci merkezli yaklaşım, etkinliklerin somutlaştırılmasını faydalı görmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar

Üçüncü alt problem “Öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıda örnekleme alınan öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine dair görüşlerini içeren maddelerin analizi tablo hâlinde verilmiş ve tablo yorumlanmıştır.

Tablo 7. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.	2	1,2	5	2,9	5	2,9	63	36,6	97	56,4
2. Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.	2	1,2	13	7,6	9	5,2	84	48,8	64	37,2
3. Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.	1	0,6	17	9,9	14	8,1	82	47,7	58	33,7
4. Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.	2	1,2	5	2,9	6	3,5	87	50,6	72	41,9
5. Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.	4	2,3	10	5,8	14	8,1	103	59,9	41	23,8
6. Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.			3	1,7	9	5,2	101	58,7	59	34,3

Tablo 7’ de görüleceği üzere öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine dair “Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.” maddesini yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin 97’ si (%56,4) kesinlikle katılıyorum, 63’ü (%36,6) katılıyorum, 5’i (%2,9) fikrim yok, 5’i (%2,9) katılmıyorum ve 2’ si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

“Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.” maddesini öğretmenler yüksek oranda katılmaktadır. Öğretmenlerin 59’u (%34,3) kesinlikle katılıyorum, 101’ i (%58,7) katılıyorum, 9’u (%5,2) fikrim yok, 3’ü (%1,7) katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren öğretmen bulunmamaktadır.

“Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.” Maddesini öğretmenlerin 72’ si (%41,9) kesinlikle katılıyorum, 87’ si (%50,6) katılıyorum, 6’ sı (%3,5) fikrim yok, 5’ i

(%2,9) katılmıyorum ve 2' si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Öğretmenlerin bu maddeye de çoğunlukla katıldıkları görülmektedir.

“Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.” maddesini öğretmenlerin 64' ü (%37,2) kesinlikle katılıyorum, 84'ü (%48,8) katılıyorum, 9' u (%5,2) fikrim yok, 13' ü (%7,6) katılmıyorum ve 2' si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Öğretmenlerin bu maddeye de çoğunlukla katıldıkları görülmektedir.

“Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.” maddesini öğretmenlerin 41' i (%23,8) kesinlikle katılıyorum, 103' ü (%59,9) katılıyorum, 14' ü (%8,1) fikrim yok, 10' u (%5,8) katılmıyorum ve 4' ü (%2,3) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

“Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.” maddesini öğretmenlerin 58' i (%33,7) kesinlikle katılıyorum, 82' si (%47,7) katılıyorum, 14' ü (%8,1) fikrim yok, 17' si (%9,9) katılmıyorum ve 1' i (%0,6) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

Bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemlerine dair verilen cevaplar incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun dil bilgisi öğretim yöntemlerine dair bilgi sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Bunda lisans dönemini yeni bitirmiş, mesleğe yeni başlamış ve bilgileri taze olan öğretmen sayısının çokluğu etkili olabilir.

Öğretmenler genel itibarıyla konuların işlev yönü üzerinde durulması gerektiği ve öğrencide hayatın hangi alanında kullanabileceği hakkında farkındalık yaratmanın faydalı olacağı görüşündedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar

Dördüncü alt problem “Öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir. Aşağıda örnekleme alınan öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumlarına dair görüşlerini içeren maddelerin analizi tablo hâlinde verilmiş ve tablo yorumlanmıştır.

Tablo 8. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumlarına Dair Görüşlerini İçeren Maddelere İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı

Madde	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.	2	1,2	10	5,8	3	1,7	73	42,4	84	48,8
2. Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.			2	1,2	3	1,7	83	48,3	84	48,8

Tablo 8’ de görüleceği üzere öğretmenlerin bazı dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere dair “Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.” maddesine yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin 84’ü (%48,8) kesinlikle katılıyorum, 83’ü (%48,3) katılıyorum, 3’ü (%1,7) fikrim yok, 2’si (%1,2) katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren öğretmen bulunmamaktadır.

“Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.” maddesini öğretmenlerin 84’ ü (%48,8) kesinlikle katılıyorum, 73’ ü (%42,4) katılıyorum, 3’ ü (%1,7) fikrim yok, 10’ u (%5,8) katılmıyorum ve 2’ si (%1,2) kesinlikle katılmıyorum şeklinde işaretlemiştir.

Öğretmenlerin dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevinin kavranmasıyla yazma becerisi arasında olumlu bir ilişki olduğunu düşündüğünü bu da öğretmenlerin işlevselliğe önem verdiklerini göstermektedir. Dilin kurallarını öğrenenlerin dili daha iyi kullanacağı düşüncesine olumlu yönde yanıt veren öğretmenlerin çokluğu, öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin dil becerilerini geliştirdiğini düşündüğünü göstermektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme Ait Bulgu ve Yorumlar

Beşinci alt problem “Öğretmenlerin cinsiyeti, mezuniyet durumu, meslekî deneyimi ve görev yeri değişkenlerinin dil bilgisi öğretimi, işlevsel dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi konularının öğretilme yöntemleri, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir ve elde edilen bulgular tablolar hâlinde sunulmuştur.

Tablo 9. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları

N = 172	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
1.Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.	4,40	,872	4,45	,876	-,398	,691
2.Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.	3,82	,782	3,90	,848	-,567	,572
3.Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.	2,78	1,39	2,94	1,46	-,750	,454
4.Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.	4,25	,644	4,21	,786	-,408	,684
5.Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.	3,84	1,04	4,20	,901	- 2,411	,170

Tablo 9 incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenler arasında dil bilgisi öğretimine ait ifadelerde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.(p değeri ,05'ten küçük olmadığı için). Maddelere verilen yanıtlar arasında anlamlı farklılıkların olmayışı kadın ve erkek öğretmenlerin maddelere aynı açıdan yaklaştığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 10. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
1.İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.	3,90	,897	4,17	,855	-2,059	,410
2.İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.	4,51	,741	4,61	,630	-,945	,346
3.İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.	4,25	,583	4,34	,673	-,915	,361
4.İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.	4,54	,669	4,56	,765	-,162	,871
5.İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesle itilmesini sağlar.	4,04	,830	3,93	,921	,860	,391
6.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden yararlanılmalıdır.	4,14	,704	4,12	,832	,204	,839
7.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.	4,58	,586	4,62	,552	-,424	,672

Tablo 10 incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenler arasında işlevsel dil bilgisi öğretimine ait ifadelerde anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Cinsiyet değişkeni işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşlerde fark yaratmamıştır. Kadın ve erkek katılımcılar bu konuda aynı doğrultuda düşünmektedir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
1.Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.	4,51	,671	4,37	,881	1,117	,266
2.Cümlenin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.	4,10	,929	4,15	,885	-,331	,741
3.Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.	4,02	,831	4,05	1,020	-,218	,827
4.Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.	4,20	,812	4,36	,725	-1,358	,176
5.Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.	4,06	,726	3,88	,988	1,291	,198
6.Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.	4,32	,589	4,18	,668	1,455	,148

Tablo 11 incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenler arasında bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin ifadelerde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 12. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Cinsiyet Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Kadın		Erkek		t	p
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
1.Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.	4,40	,664	4,24	1,009	1,200	,232
2.Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.	4,48	,526	4,41	,651	,844	,400

Tablo 12 incelendiğinde kadın ve erkek öğretmenler arasında dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumuna ilişkin ifadelerde anlamlı bir farklılık görülmemektedir.

Tablo 13. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	2,081	3	,694	,910	,438	
	Gruplar İçi	128,081	168	,762			
	Toplam	130,163	171				
2.Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirimi işlevine öncelik tanınmalıdır.	Gruplar Arası	1,113	3	,371	,553	,647	
	Gruplar İçi	112,811	168	,671			
	Toplam	113,924	171				
3.Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.	Gruplar Arası	3,905	3	1,302	,632	,595	
	Gruplar İçi	346,019	168	2,060			
	Toplam	349,924	171				
4.Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.	Gruplar Arası	,636	3	,212	,404	,750	
	Gruplar İçi	88,062	168	,524			
	Toplam	88,698	171				
5.Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.	Gruplar Arası	1,370	3	,457	,464	,708	
	Gruplar İçi	165,484	168	,985			
	Toplam	166,855	171				

1. Eğitim Fakültesi 2. Fen Edebiyat Fakültesi 3. Eğitim Enstitüsü 4. Lisansüstü 5. Diğer

Tablo 13 oluşturulurken değişkenin verilen ifadeler üzerinde oluşturduğu farklılığın Anova Analizi (F testi) dikkate alınarak incelenmiştir. İfadelerdeki farklılık ve varsa bu farklılığın hangi değişkenlerden kaynaklandığı fark sütununda gösterilmiştir.

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin mezuniyet durumları ile dil bilgisi öğretimine dair görüşlerinin dağılımında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Öğretmenlerin mezuniyet durumları dil bilgisi öğretimine dair görüşlerini anlamlı bir şekilde etkilememiştir. Bu durum üzerinde örnekleme alınan öğretmenlerin çoğunun lisans mezunu oluşunun etkisi de göz ardı edilmemelidir.

Tablo 14. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.	Gruplar Arası	1,120	3	,373	,474	,701	
	Gruplar İçi	132,507	168	,789			
	Toplam	133,628	171				
2.İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.	Gruplar Arası	,330	3	,110	,231	,875	
	Gruplar İçi	79,967	168	,476			
	Toplam	80,297	171				
3.İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.	Gruplar Arası	,590	3	,197	,488	,691	
	Gruplar İçi	67,689	168	,403			
	Toplam	68,279	171				
4.İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	1,004	3	,335	,643	,588	
	Gruplar İçi	87,415	168	,520			
	Toplam	88,419	171				
5.İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesle itilmesini sağlar.	Gruplar Arası	5,435	3	1,812	2,405	,069	
	Gruplar İçi	126,542	168	,753			
	Toplam	131,977	171				
6.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden	Gruplar Arası	,233	3	,078	,128	,943	
	Gruplar İçi	101,691	168	,605			
	Toplam	101,924	171				
7.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.	Gruplar Arası	,777	3	,259	,801	,495	
	Gruplar İçi	54,339	168	,323			
	Toplam	55,116	171				

1. Eğitim Fakültesi 2. Fen Edebiyat Fakültesi 3. Eğitim Enstitüsü 4. Lisansüstü 5. Diğer

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerin mezuniyet durumları ile işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşlerinin dağılımında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Öğretmenlerin mezuniyet durumları işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşlerini anlamlı bir şekilde etkilememiştir.

Tablo 15. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.	Gruplar Arası	2,110	3	,703	1,133	,337	
	Gruplar İçi	104,308	168	,621			
	Toplam	106,419	171				
2.Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.	Gruplar Arası	,294	3	,098	,118	,950	
	Gruplar İçi	139,631	168	,831			
	Toplam	139,924	171				
3.Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.	Gruplar Arası	2,067	3	,689	,789	,501	
	Gruplar İçi	146,648	168	,873			
	Toplam	148,715	171				
4.Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.	Gruplar Arası	,505	3	,168	,280	,840	
	Gruplar İçi	100,960	168	,601			
	Toplam	101,465	171				
5.Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.	Gruplar Arası	6,563	3	2,188	2,957	,034*	1-4*
	Gruplar İçi	124,292	168	,740			
	Toplam	130,855	171				
6.Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.	Gruplar Arası	,771	3	,257	,635	,593	
	Gruplar İçi	67,973	168	,405			
	Toplam	68,744	171				
1. Eğitim Fakültesi	2. Fen Edebiyat Fakültesi	3. Eğitim Enstitüsü	4. Lisansüstü	5. Diğer			

Tablo 15' e İlişkin Betimsel Çoklu Karşılaştırmalar

Madde	Çoklu Karşılaştırmalar	p
	1-2	,928
	1-3	,910
5.Ünlü uyumları özellikle	1-4	,024*
Türkçeyi diğer dillerden ayıran	2-3	,860
özellikler çerçevesinde	2-4	,146
kavratılmalıdır.	3-4	,079

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin mezuniyet durumuna göre bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin; “Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.” ifadesine verdikleri cevaplarda anlamlı farklılık bulunduğu ($p<,05$), diğer ifadelerde ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Çoklu karşılaştırma yapıldığında farklılığın eğitim fakültesi ve lisansüstü mezunları arasında olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenlerle lisansüstü mezunu öğretmenler arasında bazı dil bilgisi konularının öğretimine ilişkin görüş farklılıkları olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 16. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Mezuniyet Durumu Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.	Gruplar Arası	1,039	3	,346	,460	,710	
	Gruplar İçi	126,374	168	,752			
	Toplam	127,413	171				
2.Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.	Gruplar Arası	,979	3	,326	,921	,432	
	Gruplar İçi	59,550	168	,354			
	Toplam	60,529	171				

1. Eğitim Fakültesi

2. Fen Edebiyat Fakültesi

3. Eğitim Enstitüsü

4. Lisansüstü

5. Diğer

Tablo 16 incelendiğinde öğretmenlerin mezuniyet durumları ile dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumunun dağılımında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Tablo 17. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	1,156	3	,385	,502	,681	
	Gruplar İçi	129,007	168	,768			
	Toplam	130,163	171				
2.Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.	Gruplar Arası	1,808	3	,603	,903	,441	
	Gruplar İçi	112,116	168	,667			
	Toplam	113,924	171				
3.Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.	Gruplar Arası	10,571	3	3,524	1,744	,160	
	Gruplar İçi	339,354	168	2,020			
	Toplam	349,924	171				
4.Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.	Gruplar Arası	1,032	3	,344	,660	,578	
	Gruplar İçi	87,665	168	,522			
	Toplam	88,698	171				
5.Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.	Gruplar Arası	5,455	3	1,818	1,893	,133	
	Gruplar İçi	161,400	168	,961			
	Toplam	166,855	171				
1. 1-5 Yıl 2. 5-10 Yıl 3. 10-15 Yıl 4. 15-20 Yıl							

Tablo 17 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki deneyimleri ile dil bilgisi öğretimine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Örnekleme alınan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun mesleki hayatının başında olduğu, çoğunun zorunlu hizmetini yaptığı göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlerin mesleki deneyim olarak genel itibarıyla aynı grupta yer aldığı ve bu sebeple dil bilgisi öğretimine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark gözlenmediği söylenebilir.

Tablo 18. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.	Gruplar Arası	1,065	3	,355	,450	,718	
	Gruplar İçi	132,563	168	,789			
	Toplam	133,628	171				
2.İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.	Gruplar Arası	,526	3	,175	,370	,775	
	Gruplar İçi	79,770	168	,475			
	Toplam	80,297	171				
3.İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.	Gruplar Arası	,641	3	,214	,531	,662	
	Gruplar İçi	67,638	168	,403			
	Toplam	68,279	171				
4.İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	1,460	3	,487	,940	,423	
	Gruplar İçi	86,959	168	,518			
	Toplam	88,419	171				
5.İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesle itilmesini sağlar.	Gruplar Arası	1,169	3	,390	,500	,682	
	Gruplar İçi	130,808	168	,779			
	Toplam	131,977	171				
6.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden	Gruplar Arası	2,669	3	,890	1,506	,215	
	Gruplar İçi	99,255	168	,591			
	Toplam	101,924	171				
7.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanıtları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.	Gruplar Arası	,686	3	,229	,706	,550	
	Gruplar İçi	54,430	168	,324			
	Toplam	55,116	171				
1. 1-5 Yıl 2. 5-10 Yıl 3. 10-15 Yıl 4. 15-20 Yıl							

Tablo 18 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki deneyimleri ile işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 19. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.	Gruplar Arası	1,358	3	,453	,724	,539	
	Gruplar İçi	105,061	168	,625			
	Toplam	106,419	171				
2.Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.	Gruplar Arası	1,679	3	,560	,680	,565	
	Gruplar İçi	138,246	168	,823			
	Toplam	139,924	171				
3.Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.	Gruplar Arası	2,154	3	,718	,823	,483	
	Gruplar İçi	146,561	168	,872			
	Toplam	148,715	171				
4.Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.	Gruplar Arası	,892	3	,297	,496	,685	
	Gruplar İçi	100,574	168	,599			
	Toplam	101,465	171				
5.Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.	Gruplar Arası	1,506	3	,502	,652	,583	
	Gruplar İçi	129,349	168	,770			
	Toplam	130,855	171				
6.Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.	Gruplar Arası	1,145	3	,382	,949	,418	
	Gruplar İçi	67,599	168	,402			
	Toplam	68,744	171				
1. 1-5 Yıl 2. 5-10 Yıl 3. 10-15 Yıl 4. 15-20 Yıl							

Tablo 19 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki deneyimleri ile bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 20. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Mesleki Deneyim Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.	Gruplar Arası	4,209	3	1,403	1,913	,129	
	Gruplar İçi	123,204	168	,733			
	Toplam	127,413	171				
2.Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.	Gruplar Arası	3,023	3	1,008	2,943	,035*	2-3*
	Gruplar İçi	57,507	168	,342			
	Toplam	60,529	171				
	1. 1-5 Yıl	2. 5-10 Yıl	3. 10-15 Yıl	4. 15-20 Yıl			

Tablo 20' ye İlişkin Betimsel Çoklu Karşılaştırmalar

İfadeler	Çoklu Karşılaştırmalar	p
2.Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.	1-2	,701
	1-3	,052
	1-4	,988
	2-3	,021*
	2-4	,823
	3-4	,515

“2. Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.” ifadesinde farklılık, 5-10 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenler ile 10-15 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenler arasındadır $p<,05$.

“Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.” İfadesine 5-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler ile 10-15 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenler arasında farklılaşma vardır diyebiliriz.

Tablo 21. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	1,303	2	,651	,854	,427	
	Gruplar İçi	128,860	169	,762			
	Toplam	130,163	171				
2.Dil bilgisi öğretiminde dilin bildiriliş işlevine öncelik tanınmalıdır.	Gruplar Arası	,587	2	,294	,438	,646	
	Gruplar İçi	113,337	169	,671			
	Toplam	113,924	171				
3.Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.	Gruplar Arası	6,730	2	3,365	1,657	,194	
	Gruplar İçi	343,194	169	2,031			
	Toplam	349,924	171				
4.Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.	Gruplar Arası	,008	2	,004	,008	,992	
	Gruplar İçi	88,689	169	,525			
	Toplam	88,698	171				
5.Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.	Gruplar Arası	2,113	2	1,057	1,084	,341	
	Gruplar İçi	164,741	169	,925			
	Toplam	166,855	171				

1. Köy 2. Kasaba 3. Şehir Merkezi

Tablo 21 incelendiğinde öğretmenlerin görev yerleri ile dil bilgisi öğretimine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Görev yeri değişkeninin, öğretmenlerin dil bilgisi öğretimine dair görüşlerini etkilemediği sonucuna ulaşabiliriz. Köy, kasaba ve şehir merkezinde çalışan öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık oluşmamıştır.

Tablo 22. Öğretmenlerin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine Dair Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.	Gruplar Arası	2,150	2	1,075	1,382	,254	
	Gruplar İçi	131,478	169	,778			
	Toplam	133,628	171				
2.İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.	Gruplar Arası	1,463	2	,732	1,568	,211	
	Gruplar İçi	78,833	169	,466			
	Toplam	80,297	171				
3.İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.	Gruplar Arası	,888	2	,444	1,114	,331	
	Gruplar İçi	67,391	169	,399			
	Toplam	68,279	171				
4.İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.	Gruplar Arası	2,050	2	1,025	2,006	,138	
	Gruplar İçi	86,369	169	,511			
	Toplam	88,419	171				
5.İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesle itilmesini sağlar.	Gruplar Arası	,639	2	,320	,411	,663	
	Gruplar İçi	131,337	169	,777			
	Toplam	131,977	171				
6.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden	Gruplar Arası	,117	2	,059	,097	,907	
	Gruplar İçi	101,807	169	,602			
	Toplam	101,924	171				
7.İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.	Gruplar Arası	,407	2	,203	,628	,635	
	Gruplar İçi	54,709	169	,324			
	Toplam	55,116	171				

1. Köy 2. Kasaba 3. Şehir Merkezi

Tablo 22 incelendiğinde öğretmenlerin görev yerleri ile işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 23. Öğretmenlerin Bazı Dil Bilgisi Konularının Öğretim Yöntemine İlişkin Görüşlerinin Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.	Gruplar Arası	,223	2	,117	,186	,831	
	Gruplar İçi	106,185	169	,628			
	Toplam	106,419	171				
2.Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.	Gruplar Arası	,005	2	,003	,003	,997	
	Gruplar İçi	139,919	169	,828			
	Toplam	139,924	171				
3.Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.	Gruplar Arası	2,022	2	1,011	1,165	,314	
	Gruplar İçi	146,693	169	,868			
	Toplam	148,715	171				
4.Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.	Gruplar Arası	,042	2	,021	,035	,966	
	Gruplar İçi	101,424	169	,600			
	Toplam	101,465	171				
5.Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.	Gruplar Arası	,371	2	,185	,240	,787	
	Gruplar İçi	130,484	169	,772			
	Toplam	130,855	171				
6.Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.	Gruplar Arası	,002	2	,001	,003	,997	
	Gruplar İçi	68,742	169	,407			
	Toplam	68,744	171				

1. Köy 2. Kasaba 3. Şehir Merkezi

Tablo 23 incelendiğinde öğretmenlerin görev yerleri ile bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine dair görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 24. Öğretmenlerin Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunlarını Çözmeye Yönelik Olarak Sunulan Önerilere Katılma Durumunun Görev Yeri Değişkeninden Etkilenme Durumları

N=172	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.d.	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
1.Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.	Gruplar Arası	,752	2	,376	,502	,606	
	Gruplar İçi	126,660	169	,749			
	Toplam	127,413	171				
2.Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.	Gruplar Arası	1,748	2	,874	2,513	,084	
	Gruplar İçi	58,781	169	,348			
	Toplam	60,529	171				
1. Köy 2. Kasaba 3. Şehir Merkezi							

Tablo 24 incelendiğinde öğretmenlerin görev yerleri ile dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Köy, kasaba ya da şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin çalıştıkları görev yeri ve bu konudaki görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

1. Genel olarak öğretmenler dil bilgisi öğretiminde uygulamalı, beceri geliştirmeye yönelik ve öğrenci merkezli bir yaklaşımın esas alınması gerektiğini düşünmektedirler.
2. Öğretmenlerin çoğu dil bilgisi öğretiminin ayrı bir ders saatinde yapılması gerektiğine karşı çıkarken azımsanamayacak bir bölümü de bu görüşü desteklemektedir. Bu da öğretmenlerin geleneksel yöntemlerden kopmadığını, geleneksel yöntemlerin bazı öğretmenler tarafından devam ettirildiğini gösterebilir.
3. Öğretmenlerin çoğu dilin bildirişim işlevine öncelik tanınması ve dil bilgisi öğretiminin dört temel dil becerisini destekleyici nitelikte gerçekleştirilmesini doğru bulduğu söylenebilir.
4. “Bildirişim” gibi bazı kavramların öğretmenlerin bir kısmı tarafından bilinmediği göz önüne alındığında dil kavramlarına hâkimiyet hususunda öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerinin gerektiği söylenebilir.
5. Öğretmenlerin büyük bir kısmı dil bilgisi konularının öğrencilere sıralı olarak öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu da öğretmenlerin kolaydan zora, basitten karmaşığa gibi ilkeleri benimsediğini gösterebilir.
6. İşlevsel dil bilgisi öğretimine dair öğretmenlerin genel itibarıyla bilgi sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Bunda öğretmenlerin büyük bir bölümünün üniversiteden yeni mezun oluşları, meslek hayatının başlarında oluşları ve lisans döneminde aldıkları bilgilerin taze oluşunun etkisi olabilir.
7. Öğretmenler işlevsel dil bilgisi öğretiminin metin aracılığıyla, somut etkinliklerle, sorulardan yararlanarak, konuların sezdirilmesiyle gerçekleştirilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.
8. Dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden yararlanılması gerektiğini savunan öğretmenlerin çokluğu öğretmenlerin gelişmelere ve bilimselliğe açık olduklarını gösterebilir.
9. Öğretmenler işlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin gelişim düzeyine uygun, öğrenci merkezli bir yaklaşımın esas alınması gerektiğini düşünmektedir.

10. Cümle çözümlemeleri ve ünlü uyumları konularının öğrenciye kavratılmasının işlevsel bir şekilde yapılması öğretmenler tarafından doğru bulunmaktadır.
11. Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılmasının öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştireceği, cümlenin öğelerinin işlevsel öğretiminin anlatım bozukluklarını gidereceği, dilin işletilmesinde eklerin önemli bir yeri olduğu konularında öğretmenler hemfikirdir. Bu da öğretmenlerin dil bilgisi konularını anlama ve anlatma becerilerini geliştirmede bir araç olduğunu düşündüğünü gösterebilir.
12. Dil bilgisi öğretiminin işlevselliğinin, dört temel dil becerisiyle ilişkilendirilerek ve öğrencilere dilsel birimlerin aynı anda birçok işlevinin bulunabileceğinin kavratılarak sağlanabileceği görüşü hâkimdir.
13. Cinsiyet faktörünün öğretmen görüşleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı, kadın ve erkek öğretmenlerin görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
14. Mezuniyet değişkeni açısından dil bilgisi ve işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşler, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.
15. Mezuniyet değişkeni açısından öğretmenlerin bazı dil bilgisi konularının öğretim yöntemine ilişkin görüşlerinden, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerle lisansüstü mezunu öğretmenler arasında “Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.” ifadesine verilen yanıtlar arasında farklılaşma görülmüştür.
16. Mesleki deneyim açısından dil bilgisi ve işlevsel dil bilgisi öğretimine dair görüşler, dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.
17. Mesleki deneyim açısından öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminin sorunlarını çözmeye yönelik olarak sunulan önerilere katılma durumunun 5-10 yıl ve 10-15 yıl arası kademeye sahip öğretmenler arasında “Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.” ifadesine verilen yanıtlar arasında farklılaşma görülmüştür.

18. Görev yeri değişkeninin öğretmen görüşleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı köy, kasaba ve şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

5.2. ÖNERİLER

1. Türkçe öğretim programları güncellenirken dil bilgisi konularının işlevsel olarak öğretimi ön plana çıkarılmalıdır. Bu konuda yenilikçi bir politika sergilenmelidir.
2. Öğretmenler için alan uzmanları önderliğinde seminerler düzenlenmeli ve öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimleri desteklenmelidir.
3. Dilsel birimlerin incelenmesi için uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.
4. Dil bilgisi öğretiminde dilbilim verileri dikkate alınarak yenilikler takip edilmelidir.
5. Üniversiteler öğretmen yetiştirirken dil bilgisi öğretiminin yöntemlerine ağırlık vermeli, öğretmen adaylarını bu konuda meslek hayatına hazırlamalıdır.
6. Öğretmen adaylarında temel dil becerilerinin birbirinden bağımsız olmadığı ve dil bilgisinin temel dil becerileri üzerindeki etkisi konularında farkındalık yaratılmalıdır.
7. Üniversite döneminde öğretmen adayları uygulamalı bir yaklaşımla yetiştirilmeli ve öğretmen adaylarının uygulama konusunda kendini geliştirmesi sağlanmalıdır.
8. Dil bilgisi öğretimi metin aracılığıyla yapılmalıdır. Öğrencinin kavramakta zorlanmayacağı, günlük hayattan metinler seçilmelidir.
9. Türkçe öğretmenlerinin derslerinde en çok yararlandıkları kaynaklar Türkçe ders kitaplarıdır. Hazırlanan Türkçe kitaplarının dil bilgisi öğretimi hususunda kaliteli olmasına, etkinlik açısından zengin olmasına özen gösterilmelidir.
10. Türkçe ders kitaplarındaki metinler, ilgili dil bilgisi konusunu sezdirmeye yönelik metinlerden seçilmelidir ve bu metinlerin etkinlikleri metinle bütünlük içerisinde olmalıdır.
11. Dil bilgisi öğretimi, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, somuttan soyuta gibi ilkelerine göre gerçekleştirilmelidir.
12. Öğrencilerin öğrenmekte zorlandığı konular, somutlaştırılarak sunulmalıdır.
13. Öğrenciler eğitim ortamlarının merkezine alınmalı ve öğrencilerin aktif olduğu uygulamaya dayalı eğitim ortamları oluşturulmalıdır. Öğrenme sürecinde öğrenci merkezli bir yaklaşım esas alınmalıdır.

14. Beceriye dönüşmeyen bilginin öneminin olmadığı unutulmamalıdır. Bilgiyi beceriye dönüştürebilen, öz yeterlilik, özgüven sahibi öğrenciler yetiştirmek hedefimiz olmalıdır.
15. Dil bilgisi konularının sadece bilgi düzeyinde kalmayıp beceriye dönüştürülebilmesi için diğer becerilerle ilişki içinde öğrenciye kazandırılmalıdır.
16. Dilimizin doğru kullanılması, yazım hatalarının en aza indirilmesi, doğru ve etkili iletişimin sağlanabilmesi için diğer öğretmenlerin de konuşma ve yazma konusunda dikkatli olmaları ve öğrencilere örnek olmaları gerekmektedir.
17. Dilimizin milli benliğimizi korumamız ve kültürümüzü yaşatmamız açısından ne denli önemli olduğu öğrencilere kavratılmalıdır. Dil yanlışlarını giderme konusunda öğrencilerle farklı etkinlikler yapılmalı ve çeşitli projeler üretilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D., (2000), Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A., (1975), “Gelişen ve Özleşen Dilimiz”, Ankara: Türk Dili Dergisi.
- Alpöge, G. (1991), Çocuk ve Dil, Türkçede Sıfatların Kullanımı ve Çocuğun Gelişimi Açısından İncelenmesi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Altaş, S., (2009), Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Tarihi ve İçerik Odaklı Dil Bilgisi Öğretimi ile Görev Odaklı Dil Bilgisi Öğretiminin Uygulamalı Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alyılmaz, C., (2010), Türkçe Öğretiminin Sorunları, *TurkishStudies*, 5 (3), 728-749.
- Aydın, Ö., (1999), “Ortaokullarda Dil bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri”, Dil Dergisi, S.81, s.23–29.
- Banguoğlu, T., (2004), Türkçenin Grameri, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Benzer, A., (2010), İşleve Dayalı Dil Bilgisi: Türkçede Tahmin ve İhtimal Anlatımları, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C.7, S.3 (Eylül), s.144-153.
- Bıyık, T., (2016), Türkçe Öğretmenlerinin Dil Bilgisi Öğretiminde Kullandıkları Yöntemler ve Ortaokul Türkçe Kitap Setindeki Dil Bilgisi Öğrenme Alanı İçin Verilen Yönerge ve Etkinlikler Hakkındaki Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Börekçi, M., (1998), Türkçe Öğretiminin Yüzeysel Yapıyı Esas Alan Yaklaşım ve Bunun Sonuçları, Türkçenin Öğretimi ve Eğitimi Sempozyum Bildirileri.
- Çarkıt, C., (2013), Ortaokullarda Dil Bilgisi Öğretim Sürecinin Yapılandırmacı Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, F., (2006), Görev Odaklı Dil Öğretimi İle Dil bilgisi Öğretimi Ve Örnek Dil Bilgisi Konuları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, , İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, F., (2013), Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları ile Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Ö., (2002), Türkçe Öğretimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Dilâçar, A., (1971), Gramer, TDAY Belleten 1971, Ankara: TDK Yay.
- Dolunay, S. K., (2010), Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi, Türklük Bilimi Araştırmaları-XXVII-/2010-Bahar, 275-284.
- Ediskun, H., (1988), Türk Dilbilgisi, 3. Baskı İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdem, İ., (2007), İlköğretim 2. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, i., (2008), Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(1), 85-105.
- Erdem, İ., (2019), Ana Dili Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretimi, Detay Matbaa ve Yayınları, Malatya.
- Ergin, M., (1972), Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erol, E., (2009), Orta Öğretim ile Yüksek Öğretim Arasında Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Benzerlik ve Farklılıklar, Çözüm Yolları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertekinoglu, S., (2003), Türkçe Derslerinde Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Fromkin, V. and Romdan, R., (1983), An Introduction to Language.
- Girmen, P., Kaya, M. F. ve Bayrak, E., (2010), Türkçe Eğitimi Alanında Yaşanan Sorunların Lisansüstü Tezlere Dayalı Olarak Belirlenmesi, 9.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu. s. 133-138, Elazığ, (<http://usos2010.firat.edu.tr/bildiriler/pdfs/201.pdf>).
- Göçer, A., (2015), Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Yeri, İşlevi ve Öğretimi: bütünlük ilkesi ve tümevarım yöntemi ekseninde tematik bir yaklaşım, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 1*, 233-242.
- Göğüş, B., (1978), Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe Ve Yazın Eğitimi, Ankara: Gül Yayınevi.
- Göğüş, B., (1988), “Uluslararası Ana Dili Eğitimi Örgütü”, Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 15-20
- Gündüz, O., (2005), Anadili Öğretiminde Anlatım Sorunları ve Çözümüne Dair Bazı Öneriler, *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi 12, s. 19-34*

- Güneş, F., (2009), “Türkçe Öğretiminde Günümüz Gelişmeleri ve Yapılandırıcı Yaklaşım”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 6, S. 11, s. 1-21
- Güneş, F., (2013), Yapılandırıcı Yaklaşımla Dil Bilgisi Öğretimi. Eğitimde kuram ve uygulama, 9(3), 171-187.
- Güneş, F., (2014), Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller, Ankara: Pegem Akademi.
- Hengirmen, M., (2002), Türkçe Dilbilgisi, Ankara: Engin Yayınevi.
- İşcan, A., (2007), İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:1, s. 253-258.
- Kaplan, M., (1987), *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan F. ve Sever S., (Tarihsiz), Türkçe Öğretimi, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaygusuz, T., (2006), İlköğretim İkinci Kademedeki Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Millî Eğitim Bakanlığı(2006), İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu- 6, 7 ve 8. Sınıflar. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2019), Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar), Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Musaoğlu, M., (2003), Türkçenin İşlevsel Dil Bilgisi ve Metin Kompozisyonu, Dil Dergisi, S. 120 Mayıs-Haziran, 22-40.
- Oflaz, E., (2010), İşlevsel Dil Bilgisi Çerçevesinde Türkçedeki İlişkisel Süreçlerin Betimlenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Onan, B., (2005), İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Onan, B., (2012), Dil Bilgisi Öğretiminde Temel İlkeler ve İzlenen Aşamalar, (Ed.: Murat Özbay)., (s. 71-102), *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Önal, M. E., (2010), Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 2. Kademedeki Gerçekleştirilen Dil Bilgisi Öğretimi Hakkındaki Görüşleri (Kırıkkale İl Örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öz, M. F., (2001), Uygulamalı Türkçe öğretimi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M., (2003), Türkçe Öğretimi Bibliyografyası, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Özbay, M., (2006), Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II, Öncü Kitap, Ankara.
- Sağır, M., (2002), İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Salman, B., (2018), Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Dil Bilgisi Öğretimine Yönelik Öğretmen Görüşleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sapir, Bloomfield vd., (1999), XX. Yüzyıl Dil Bilimi, İstanbul: Multilingual.
- Saussure, F., (2001). Genel Dilbilim Dersleri. (Çev. Berke Vardar). Ankara: Multilingual.
- Sever, S., (2000), Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme (3. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezer, A., Oğuzkan, F., Özdemir, E., Göğüş, B., (1991), Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, (Ed. Bekir ÖZER), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Sinan, A. T., (2006), *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*, Şubat, C. 4, Sayı:2, ss.75-78.
- Tompkins, Gail E., (1998), Language Arts: Content and Teaching Strategies, 4th Edition, Prentice-Hall. Inc., New Jersey.(AKTARAN: DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNİN AMACI VE ÖNEMİ, Arş. Gör. Dr. Salih Kürşad DOLUNAY, TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar/Arş. Gör. Dr. S. Kürşat DOLUNAY, S.219)
- Türkçe Sözlük, (2005), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Vardar, B., Güz, N., Huber, E., Senemoğlu, O., Öztokat, E., (1998), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, ABC Kitabevi, İstanbul.
- Yalçın, A., (2002), *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

EKLER**Ek 1: Uygulama Yapılan Okullar Listesi****Adilcevaz /Bitlis**

1. Akçıra Köyü Ortaokulu
2. Aşağı Süphan Ortaokulu
3. Atatürk Ortaokulu
4. Aydınlar Ortaokulu
5. Bahçedere Köyü Ortaokulu
6. Cumhuriyet Yatılı Bölge Ortaokulu
7. Göldüzü Köyü Ortaokulu
8. Harmantepe Köyü Nedim Korkut Ortaokulu
9. Hasan Atlı Ortaokulu
10. Hıdırşah Ortaokulu
11. İbrahim Karaoğlanoğlu Ortaokulu
12. İnönü Ortaokulu
13. Karşıyaka Köyü Ortaokulu
14. Kavuştuk Köyü Ortaokulu
15. Kömürlü Köyü Ortaokulu
16. Mehmet Kamile Karahan Ortaokulu
17. Şehit Mehmet Ali Erçetin Ortaokulu
18. Selçuklu Ortaokulu
19. Toki Şehit Yusuf Sayan Ortaokulu
20. Yukarı Süphan Ortaokulu

Ahlat/Bitlis

1. Alakır Ortaokulu
2. Alpaslan Ortaokulu
3. Atatürk Ortaokulu
4. Bayındır Ortaokulu
5. Ergezen Ortaokulu
6. Güzelsu Ortaokulu
7. Kale Şehit Erdoğan Gökbülak Ortaokulu
8. Muzaffer İncesu Ortaokulu

9. Otluyazı Ortaokulu
10. Ovakışla Cumhuriyet Ortaokulu
11. Ovakışlaİmkb Yatılı Bölge Ortaokulu
12. Ovakışla Ortaokulu
13. Şehit SümmaniGörgen Yatılı Bölge Ortaokulu
14. Selçuklu Ortaokulu
15. Taşharman Ortaokulu
16. Vakıfbank Ortaokulu
17. Yatılı Bölge Ortaokulu
18. Yeni Köprü Ortaokulu
19. Yunus Ensari Ortaokulu

Güroymak/Bitlis

1. 100. Yıl Ortaokulu
2. 19 Mayıs Ortaokulu
3. Atatürk Ortaokulu
4. Değirmenköy Ortaokulu
5. Fatih Ortaokulu
6. Gölbaşı Cumhuriyet Yatılı Bölge Ortaokulu
7. Gölbaşı Ortaokulu
8. Günkırı Ortaokulu
9. Güroymak Ortaokulu
10. Güroymak Yatılı Bölge Ortaokulu
11. Güzelli Ortaokulu
12. Kazım Karabekir Ortaokulu
13. Mehmet Akif Ortaokulu
14. Şehit Er Fevzi Güngür Ortaokulu
15. Şehit Er Mahfuz Urut Ortaokulu
16. Taşüstü Ortaokulu
17. Turgut Özal Ortaokulu
18. Yunus Emre Ortaokulu

Hizan/Bitlis

1. 75.yıl İmkb Abidin İnan Gaydalı Kız Yatılı Bölge Ortaokulu
2. Altınoluk-Gökçimen Ortaokulu
3. Ballı Ortaokulu
4. Başkent Üniversitesi Ortaokulu
5. Cumhuriyet Ortaokulu
6. Horozdere Ortaokulu
7. İstiklal Ortaokulu
8. Karasu Yatılı Bölge Ortaokulu
9. Kolludere Ortaokulu
10. Nurs Ortaokulu
11. Sağınlı Kamran İnan Yatılı Bölge Ortaokulu
12. Şht.öğrt. A. Nafiz Özbağrıaçık Ortaokulu
13. Süttaş Ortaokulu
14. Yatılı Bölge Ortaokulu

Merkez (Bitlis)

1. 100. Yıl Atatürk Ortaokulu
2. 75. Yıl Cumhuriyet Ortaokulu
3. 8 Ağustos Ortaokulu
4. Bölük yazı Tekel Edip Safder Gaydalı Yatılı Bölge Ortaokulu
5. Değirmenaltı Köyü Ortaokulu
6. Dideban Ortaokulu
7. Fatih Ortaokulu
8. Hüsrevpaşa Ortaokulu
9. İdris-İ Bitlis Ortaokulu
10. Kireçtaş Köyü Ortaokulu
11. Kurtuluş Özgür Kaya Taşdelen Ortaokulu
12. Merkez Yatılı Bölge Ortaokulu
13. Mng Kargo Ortaokulu
14. Mustafa Kemal Atatürk Ortaokulu
15. Muştakbaba Ortaokulu
16. Narlıdere Yatılı Bölge Ortaokulu

17. Oya Havare Ortaokulu
18. Özel Reşat Kazancı Ortaokulu
19. Polis Amca Ortaokulu
20. Saray Ortaokulu
21. Şehit Öğretmen Ergin Komut Ortaokulu
22. Toki Ahmet Eren Ortaokulu
23. Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği Ortaokulu
24. Yolalan Şeh.jan.üst Çavuş Kaan Şen Yatılı Bölge Ortaokulu
25. Yükseliş Ortaokulu

Mutki/Bitlis

1. Açıkalan Ortaokulu
2. Atatürk Ortaokulu
3. Boğazönü Ortaokulu
4. Çığır Ortaokulu
5. Çitli yol Köyü Ortaokulu
6. Dere yolu Ortaokulu
7. Ekizler Köyü Ortaokulu
8. Erler Yatılı Bölge Ortaokulu
9. İkizler Cumhuriyet Yatılı Bölge Ortaokulu
10. Kavakbaşı Ortaokulu
11. Kavakbaşı Yatılı Bölge Ortaokulu
12. Kocainiş Köyü Ortaokulu
13. Koyunlu Ortaokulu
14. Küllüce Köyü Ortaokulu
15. Uran Ortaokulu
16. Yatılı Bölge Ortaokulu
17. Yuvalıdam Ortaokulu

Tatvan/Bitlis

1. 75.yıl İmkb Jnd.çav.Sedat Köroğlu Yatılı Bölge Ortaokulu
2. Ahmet Mücteba Albayrak Ortaokulu
3. Alacabük Ortaokulu
4. Bahçelievler Ortaokulu

5. Benekli Köyü Ortaokulu
6. Çağlayan Ortaokulu
7. Çanakdüzü Köyü Ortaokulu
8. Çekmece Ortaokulu
9. Cumhuriyet Ortaokulu
10. Dumlupınar Ortaokulu
11. Fatih Ortaokulu
12. Göllü Köyü Ortaokulu
13. Hüsnü M. Özyeğin Vakfı-Deniz Süren Ortaokulu
14. İstasyon Ortaokulu
15. Karşıyaka Ortaokulu
16. Kırkbulak Ortaokulu
17. Kıyıldüzü Köyü Ortaokulu
18. Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu
19. Selahaddin Eyyubi Ortaokulu
20. Tatvan İmkb Ortaokulu
21. Tatvan İmkb Yatılı Bölge Ortaokulu
22. Tatvan Küçüksu Ortaokulu
23. Tatvan Sarıkum Ortaokulu
24. Tatvan Van Gölü Ortaokulu
25. Tuğ Ortaokulu
26. Yoncabaşı Ortaokulu

Ek 2: Araştırma İzin Onayı

T.C.
BİTLİS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 67429907-200-E.10249518
Konu : Uygulama İzni

25.05.2018

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
MALATYA

İlgi: 21.05.2018 tarih ve 10996 sayılı yazınız.

İlgi yazınız gereği, Zeynep YURTTAŞ'ın Uygulama İzni ile ilgili 25.05.2018 tarih ve 10192489 sayılı Valilik Makamının Oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğinin ekteki Olur doğrultusunda yapılmasını rica ederim.

Mehmet Emin KORKMAZ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Makamı Oluru (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır
Hüsamettin YÜKÜ
Memur

25 Mayıs 2018

Adres: Hüseyinpaşa Mah.Yeni Hükümet Konağı Kat: 3 BİTLİS
Elektronik Ağ: bitlis.meb.gov.tr
e-posta: stratejigelistirme13@meb.gov.tr

Bilgi için: Necip DİNÇ
Tel: 0 (434) 280 13 54
Faks: 0 (434) 280 13 59

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a273-7001-3d29-b19a-f909 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
BİTLİS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 67429907-200-E.10192489
Konu : Uygulama İzni

25/05/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : 21/05/2018 tarih ve 10996 sayılı yazı.

İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeynep YURTTAŞ'ın Doç.Dr.İlhan ERDEM danışmanlığında " İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimiyle İlgili Öğretmen Görüşleri (Bitlis Örneği)" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere ekte belirtilen okullarda anket çalışması yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Emin KORKMAZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
25/05/2018

Tekin ERDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 3: Türkçe Öğretmenlerinin İşlevsel Dil Bilgisi Öğretimine İlişkin Görüşlerini Değerlendirme Anketi

Değerli Meslektaşım,

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim kurumlarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin, işlevsel dil bilgisi ile ilgili görüş ve düşüncelerini ortaya koymaktır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Bu anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla hazırlanan sorulardan; ikinci bölüm ise işlevsel dil bilgisi hakkındaki görüş ve düşüncelerinizi belirleme amacıyla hazırlanan ifadelerden meydana gelmektedir.

Sonuçların sağlıklı olabilmesi için soruları samimi ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen ölçeğin üzerinde isim belirtmeyiniz.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Zeynep YURTTAŞ

zeynep_yurttas13@hotmail.com

İnönü Üniversitesi Yüksek Lisans

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyet	Kadın ()	Erkek ()			
Mezuniyet Durumu	Eğitim Fakültesi ()	Fen Edebiyat Fakültesi ()	Eğitim Enstitüsü ()	Lisansüstü ()	Diğer.....
Mesleki Deneyim	1–5 Yıl ()	5–10 Yıl ()	10–15 Yıl ()	15–20 Yıl ()	20 Yıl Üzeri ()
Görev yeri	Köy ()	Kasaba ()	Şehir Merkezi()		

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde Türkçe eğitimine ilişkin görüşlerinizi öğrenmek amacıyla çeşitli sorular verilmiştir. Lütfen bu sorularıkendi düşünceleriniz doğrultusunda;

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Fikrim Yok, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden birini tik (X)koyarak cevaplandırınız.

	İFADELER	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Dil bilgisi öğretiminde uygulamalı bir yaklaşım esas alınmalıdır.					
2.	İşlevsel dil bilgisi öğretimi metin aracılığı ile yapılmalıdır.					
3.	İşlevsel dil bilgisi yaklaşımında etkinliklerin somutlaştırılması gereklidir.					
4.	İşlevsel dil bilgisinde soruların önemli bir yeri vardır.					
5.	İşlevsel dil bilgisinde öğrenci merkezli yaklaşım esas alınmalıdır.					
6.	Cümle çözümlemelerinde öğelerin isminden çok işlevlerini ve kullanım alanlarını öğrencilere kavratmak önemlidir.					
7.	İşlevsel dil bilgisi öğretimi seslerin doğru sesletilmesini sağlar.					
8.	Cümlelerin öğelerinin işlevsel öğretimi, anlatım bozukluklarını en aza indirir.					
9.	Ses bilgisi konularının öğrencilere iyi kavratılması öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirir.					

10.	Dil bilgisi öğretiminde dilin bildirişim işlevine öncelik tanınmalıdır.					
11.	Dilin işletilmesinde eklerin önemli bir payı vardır.					
12.	Ünlü uyumları özellikle Türkçeyi diğer dillerden ayıran özellikler çerçevesinde kavratılmalıdır.					
13.	Dilin kurallarını öğrenen kişi dili daha iyi kullanır.					
14.	Okullarda dil bilgisi öğretimi ayrı bir ders saatinde yapılmalıdır.					
15.	Dil bilgisi öğretiminde dilin kullanım boyutuna ağırlık verilmelidir.					
16.	Dil bilgisi kuralları öğrenciye sıralı olarak öğretilmelidir.					
17.	Bir dilsel birimin aynı anda birden çok işlevi olabilir.					
18.	İşlevsel dil bilgisi öğretiminde dilbilimin verilerinden yararlanılmalıdır.					
19.	Dildeki görev ve anlam elemanlarının işlevini kavrayan öğrenci, yazma esnasında kendini kontrol imkânı elde eder.					
20.	İşlevsel dil bilgisi öğretiminde öğrencinin yanlışları sezerek bulmasına fırsat verilmelidir.					